

Årsrapport Gassnova 2018

Dato: 01.03.2019
U.off:
Sikkerhetsklass: Åpen
Dok.nr: 18/54-13
Rev.nr: 1
Godkjent av: Trude Sundset

Sign: Trude Sundset

Innhold

1	LEDERS BERETNING	3
2	INTRODUKSJON TIL VIRKSOMHETEN OG HOVEDTALL	5
3	ÅRETS AKTIVITETER OG RESULTATER.....	7
3.1	FOND FOR CO ₂ -HÅNDBTERING.....	7
3.1.1	CLIMIT-DEMO	7
3.1.2	MODIFIKASJONER OG VIDEREUTVIKLING AV TCM.....	11
3.2	TEKNOLOGISENTER MONGSTAD (TCM)	11
3.2.1	TCM ASSETS AS.....	14
3.3	FULLSKALA CO ₂ -HÅNDBTERING.....	14
3.4	EFFEKTIV DRIFT.....	17
4	BUDSJETT OG REGNSKAP	18
5	STYRING OG KONTROLL AV VIRKSOMHETEN	19
6	VURDERING AV FRAMTIDSUTSIKTER	20
7	ÅRSBERETNING OG ÅRSREGNSKAP GASSNOVA.....	22
7.1	STYRETS BERETNING GASSNOVA	22
7.2	ÅRSREGNSKAP GASSNOVA.....	27
7.3	REVISJONSBERETNING GASSNOVA	40
8	ÅRSREGNSKAP TCM ASSETS AS	43
8.1	ÅRSREGNSKAP TCM ASSETS AS	43
8.2	REVISJONSBERETNING TCM ASSETS AS.....	51
9	ÅRSREGNSKAP FOND FOR CO ₂ -HÅNDBTERING	53
9.1	LEDELSESKOMMENTARER 2018	53
9.2	ÅRSREGNSKAP FOND FOR CO ₂ -HÅNDBTERING	54
9.3	REVISJONSBERETNING FOND FOR CO ₂ -HÅNDBTERING	59

1 LEDERS BERETNING

I 2018 har klimatrusselen kommet høyere opp på den politiske dagsorden og fått betydelig større plass i den offentlige samtalen og i internasjonale og norske medier. IPPC sin 1,5 graders rapport understreket behovet for raske og omfattende tiltak i et omfang verden aldri tidligere har sett maken til. Dette ble ytterligere understreket under FNs klimakonferanse COP24 i Polen i desember. Resultatet fra konferansen ble kanskje ikke så kraftfullt som mange kunne ønsket seg, men behovet for løsninger er løftet mye høyere på den politiske dagsorden. CO₂-fangst og lagring framstår nå tydeligere som et nødvendig klimatiltak som kan fjerne store volum CO₂ på en effektiv måte.

I året som ligger bak oss har forskningsprogrammet CLIMIT-Demo styrket sin posisjon som et effektivt klimatiltak og målrettet forskningsprogram. I tråd med Norges CCS strategi og CLIMIT programplan har CLIMIT-Demo fått en tydeligere innretning mot sluttbrukere av CCS teknologi og flere søknader kommer nå fra denne målgruppen. Vi ser også at prosjektene øker i teknologimodenhet og omfang som et resultat av den målrettede utviklingen i et samkjørt CLIMIT FoU og Demo program. Vi er spesielt glad for at «Menon Economics», i sin vurdering av 41 ulike støtteordninger, har framhevet CLIMIT-Demo som et av 13 gode klimatiltak som bør videreføres. CLIMIT-Demo bidrar til videreutvikling av CCS teknologien som nå er klar til bruk. I tillegg har programmet en bredde i porteføljen med flere innovative prosjekter med potensiale for fremtidige kostnadseffektive CCS løsninger. Gjennom flere internasjonale samarbeidsprosjekter, bl.a. ERA-NET ACT, har CLIMIT programmet fokus på deling av kompetanse og spredning av kunnskap. Dette øker sannsynligheten for kostnadsreduksjon i framtidige prosjekter både i Norge og utlandet.

TCM har styrket sin posisjon som et globalt kompetansesenter for CO₂-fangst. Det er kjørt flere åpne vitenskapelige testkampanjer i løpet av 2018. Kampanjene er gjennomført i samarbeid med universiteter, forskningsinstitusjoner og industriaktører. Det er fokusert på kostnadsreduksjoner, automatisering og utslippskontroll. Det er en betydelig annerkjennelse av TCM at USA Department of Energy (DoE) har bevilget 33,7 mill. USD til gjennomføring av tester som amerikanske teknologileverandører har planlagt gjennomført på TCM. Det store amerikanske selskapet FLUOR er nå i gang med å forberede en omfattende test som vil strekke seg godt inn i 2019. Gassnova har også videreutviklet samarbeidet med Kina med gjensidige besøk og et tettere faglig samarbeid. Teknologier for CO₂-fangst har en god utvikling. Det er et behov for å videreutvikle TCM til å kunne bli en ledende internasjonal arena for testing av nye og lovende teknologier. TCM har inngått en spennende avtale med DNV GL som dekker rådgivning og verifikasjonstjenester på TCM, og i noen av de prosjektene som TCM gjennomfører rundt om i verden. Gassnova har startet arbeidet med å vurdere mulighetene for fortsatt drift av TCM når gjeldende avtale går ut i 2020.

I første halvår 2018 samarbeidet Gassnova tett med Olje- og energidepartementet for å sikre et godt helhetlig fremlegg til Stortinget om arbeidet med fullskala CO₂-håndtering, i forbindelse med behandlingen av revidert statsbudsjett. Gassnova er godt fornøyd med at to fangstprosjekter ble med videre i forprosjekteringsfasen. Sementindustrien står for om lag 5 prosent av de globale CO₂-utslippene og Norcems videre studier av CO₂-fangst fra fabrikken i Brevik vil være et viktig bidrag til teknologiutvikling og spredning av kunnskap i sementbransjen. Energigjenvinningsanlegget hos Fortum Oslo Varme (FOV) på Klemetsrud representerer en type utslippskilde det trolig vil bli mange flere av etter hvert som det blir iverksatt forbud mot etablering av nye landdeponi for søppel. Begge disse aktørene representerer bransjer der CO₂-fangst og lagring vil kunne bli svært viktige klimatiltak. Arbeidet med forprosjektering hos FOV og Norcem ble påbegynt i september 2018, mens Gassnova i desember mottok konseptstudien for rørledning og landanlegg fra Equinor. Planleggingen av fullskala

CO₂-håndteringskjeden har god fremdrift, og forprosjekteringsfasen skal etter planen ferdigstilles høsten 2019.

Arbeidet med gevinstrealisering, kunnskapsdeling og kommunikasjon har stått sentralt i 2018. En viktig del av dette arbeidet handler om å dokumentere at det norske fullskala prosjektet kan bidra til at det realiseres flere nye CO₂-fangst og lagringsprosjekter i Europa. Gassnova har i 2018 også utviklet en modell for å beregne CO₂-avtrykket for fullskalaprojektet. I 2019 vil det tette samarbeidet med industriaktørene videreføres for å sikre kvalitet og framdrift i studiene som skal gi et godt beslutningsgrunnlag for regjeringen, Stortinget og den enkelte industriaktør.

Gassnova har registrert en betydelig økt medieinteresse for det norske fullskalaprojektet og da særlig i ledende utenlandske redaksjoner. Høsten 2018 arrangerte Gassnova, i samarbeid med industriaktørene i prosjektet og OED, en «CCS Safari» med god deltagelse og omfattende mediedekning i innflytelsesrike internasjonale og norske medier. De siste månedene av 2018 har det vært spesielt sterk pågang fra svenske medier i forbindelse med at et svensk raffineriselskap viser betydelig interesse for å lagre CO₂ i Norge. Gassnova har også startet med å gi ledende norske redaksjoner en grundigere faktabasert orientering om hva CO₂-fangst og lagring er og hvordan vi planlegger å gjennomføre det norske prosjektet. I regi av BI og CLIMIT har vi arrangert et kommunikasjonsseminar for de virksomhetene som får støtte gjennom CLIMIT-Demo. Dette for å styrke deres evne til å kommunisere om klima og egen teknologi internt og i deres eget marked.

Gassnova har i andre halvdel av året startet en strategiprosess for å trekke opp linjene for hvor og hvordan Gassnova på beste måte kan tilføre verdi innenfor CCS fagfeltet, gitt ulike scenarier fremover.

Året som ligger bak oss har gitt oss et tydeligere bilde av hvilke utfordringer Gassnova står overfor. I deler av Europa er det fortsatt en tydelig motstand mot CO₂-fangst og lagring. Sammen med industriaktørene må Gassnova bidra til å spre kunnskap om arbeidet vi gjør og de gode erfaringene vi har med CCS i Norge.

Vi ønsker å bidra til et best mulig beslutningsgrunnlag for staten sammen med industriaktørene og å jobbe for å motivere flere aktører til å satse på CO₂-fangst og lagring i Norge. Klimatrusselen har fått økt aktualitet og vi registrerer økt interesse for CO₂-fangst og lagring som et helt nødvendig tiltak for å nå de målene som det internasjonale samfunnet har forpliktet seg på.

2 INTRODUKSJON TIL VIRKSOMHETEN OG HOVEDTALL

Gassnova SF ble etablert som statsforetak i 2007 med foretaksmøtet som virksomhetens øverste myndighet. TCM Assets AS ble etablert som et heleid datterselskap av Gassnova SF i 2017. TCM Assets AS eier og leier ut testanleggene på Mongstad. Gassnova SF hører inn under Olje- og energidepartementet.

Foretaket er lokalisert i Porsgrunn. Gassnova skal ivareta statens interesser knyttet til fangst, transport og geologisk lagring av CO₂. Et hovedmål for foretakets arbeid er å fremme teknologiutvikling og kompetanseoppbygging for kostnadseffektive og framtidsrettede løsninger for CO₂-håndtering.

Gassnova har en oppdragsorientert organisering med hovedfokus på gjennomføring av oppgavene knyttet til CLIMIT-programmet, TCM-engasjementsoppfølging og fullskala CO₂-håndtering. Videre har foretaket en avdeling for kommunikasjon og samfunnskontakt, et strategiprojekt, samt en stabsavdeling.

Foretaket hadde 42 ansatte, inkludert en midlertidig ansatt per desember 2018. Ledergruppen bestod ved utgangen av 2018 av syv personer:

<i>Trude Sundset, adm. dir.</i>	<i>Tove Dahl Mustad</i>	<i>Elisabeth Klerck Nilssen</i>
<i>Hans Jørgen Vinje</i>	<i>Gunnar Angeltveit</i>	<i>Roy Vardheim</i>
<i>Ingveig Slettebø</i>		

Som statsforetak er Gassnova regnskapspliktig etter regnskapsloven. Kapittel 7 omhandler årsregnskapet for foretaket inkludert konsernregnskap. Kapittel 8 omhandler årsregnskapet for TCM Assets AS. Regnskapet er avlagt i tråd med god regnskapsskikk.

I tillegg til administrasjonstilskuddet som bevilges fra OED, har foretaket inntekter knyttet til salg av tjenester til TCM. Det er nærmere redegjort for dette i årsregnskapet.

I tabellen under gis en presentasjon av utvalgte nøkkeltall (beløp i NOK):

	2018	2017
1. Årsverk (årsnitt)	40,4	39,1
2. Samlet tildeling ¹⁾	465 669 000	531 455 000
Post 50, Fond for CO₂-håndtering ²⁾	90 000 000	94 236 000
CLIMIT-Demo	90 000 000	94 236 000
Videreutvikling av TCM DA	-	-
Post 70, Gassnova SF (inkludert mva)	142 127 000	437 219 000
Administrasjonstilskudd	106 127 000	106 619 000
Administrativ oppf. fullskala CO ₂ -håndtering ³⁾	36 000 000	330 600 000
Post 71, Forskningstjenester, TCM DA ⁴⁾	193 000 000	515 587 775
Post 72, Fullskala CO₂-håndtering ³⁾	233 542 000	N/A
3. Utnyttelsesgrad	N/A	N/A
4. Administrasjonstilskudd (ekskl. mva)	84 901 600	85 295 200
5. Lønnsandel av administrasjonstilskuddet	59,3 %	54,2 %
6. Lønnsutgifter per årsverk	1 246 257	1 183 930
7. Konsulentandel av adm.tilskudd	6,8 %	16,4 %

1) I 2017 er det på post 1840 kap 96 Aksjer, i tillegg bevilget bevilget kr 2 000 000,- (TCM Assets AS)

2) For post 50 henvises til eget årsregnskap, se kap 8.

3) Post 72 gjelder bevilgning til fangst-, transport- og lageraktørene. Dette var en del av bevilgningen under post 70 i 2017
TCM Engasjementsoppfølging (TCM EO) er inkludert i adm.tilskuddet f.o.m. 2017

4) Post 71 Kjøp av forskningstjenester TCM DA blir rapportert direkte i statsregnskapet og fremkommer ikke i årsrapporten til Gassnova

Det er gitt separat redegjørelse for kostnader knyttet til TCM-engasjementsoppfølging og Fullskala CO₂-håndtering i kapittel 4 i årsrapporten.

3 ÅRETS AKTIVITETER OG RESULTATER

3.1 FOND FOR CO₂-HÅNDBTERING

Formålet til Fond for CO₂-håndtering er å være en forutsigbar og langsiktig finansieringskilde for utvikling og demonstrasjon av teknologi for CO₂-håndtering. Fond for CO₂-håndtering hører inn under Olje- og energidepartementet. Gassnova SF er ansvarlig for forvaltningen av midlene. Fondets inntekter består av overføringer fra statsbudsjettet. Fondets kapital skal benyttes til tiltak som samsvarer med fondets formål, innenfor de føringer som departementet fastsetter i oppdragsbrev og regelverk for tilskudd. Fondet har i 2018 vært rettet mot CLIMIT-Demo og modifikasjoner og videreutvikling av TCM.

3.1.1 CLIMIT-DEMO

CLIMIT er et program for forskning, utvikling og demonstrasjon av teknologi for CO₂-håndtering. Programmet er administrert i samarbeid mellom Gassnova og Norges forskningsråd og har et felles programstyre. Gassnova er tilskuddsforvalter for demonstrasjonsdelen av CLIMIT, CLIMIT-Demo, og er leder av et felles sekretariat for CLIMIT bestående av personell fra Gassnova og Norges forskningsråd. Norges forskningsråd er tilskuddsforvalter for F&U delen av CLIMIT, CLIMIT F&U. Det fremmes søknader for beslutning i programstyret til CLIMIT i fellesskap.

Det er avholdt fem ordinære programstyremøter og et ekstraordinært programstyremøte i 2018. Programstyremøte nr. 4 ble kombinert med besøk på SINTEF/NTNU i Trondheim der Sintef og NTNU redegjorde for deres fokusområder innen CCS og status for arbeidet i forskningssenteret Norwegian CCS Research Centre. Det var befaring på CO₂ Laboratorium på Tiller og andre CLIMIT støttede prosjektfasiliteter på Gløshaugen.

Programstyret bestod ved utgangen av 2018 av følgende medlemmer:

• Hans Roar Sørheim	Leder
• Eva Halland	Nestleder/medlem
• Per Reidar Ørke	Medlem
• Per Aagaard	Medlem
• Mette Vågnes Eriksen	Medlem
• Anita Utseth	Medlem
• Karen Lyng Anthonsen	Medlem
• Sveinung Hagen	Medlem
• Eystein Leren	Medlem
• Marie Bysveen	Medlem
• Espen Bernhard Kjærgård	Observatør

CLIMIT-Demo skal gi økonomisk støtte til utvikling og demonstrasjon av teknologier for CO₂-håndtering som bidrar til:

- Utvikling av kunnskap, kompetanse, teknologi og løsninger som kan gi viktige bidrag til kostnadsreduksjoner og bred internasjonal utbredelse av CO₂-håndtering.
- Utnyttelse av nasjonale fortrinn og utvikling av ny teknologi og tjenestekonsepser med kommersielt og internasjonalt potensial.

Punktene over er likelydende med delmålene fra OED gitt i Oppdragsbrevet til Gassnova for 2018, og har vært førende for sekretariatets arbeid og dialog med søkere til CLIMIT-Demo. Sekretariatet og

programstyret vurderer fortløpende om ulike prosjekter som innstilles til å få støtte bidrar til å oppnå disse delmålene.

Oppfølging av programplan for CLIMIT

Utsiktene for hvordan CO₂-håndtering skal tas i bruk globalt og nasjonalt har endret seg siden CLIMIT-programmet ble etablert for 11 år siden. CLIMIT-sekretariatet vedtok i 2016 en ny programplan. I programplanen pekes det på tre hovedsatsingsområder frem mot 2022:

- Tidlig fullskala CO₂-verdikjeder i Europa
- Storskala lagring av CO₂ på norsk sokkel i Nordsjøen
- Fremtidige løsninger for CO₂-håndtering

Prosjekter i CLIMIT-porteføljen

Ved inngangen til 2018 bestod porteføljen for CLIMIT-demo av 59 aktive prosjekter med en samlet bevilgning lik 327 MNOK. Det er i løpet av året gitt 42 nye bevilgninger (inkludert en prosjektutvidelse) for til sammen 145 MNOK, det høyeste beløp som er gitt i årlig støtte gjennom CLIMIT Demo sitt virke. Nye prosjektbevilgninger i 2018 er 60% høyere enn tilførte midler i statsbudsjett for samme år, og har vært mulig ved å benytte tidligere års ubenyttede midler som med dette har blitt redusert fra 80 til 25 millioner. 18 av bevilgningene er av mindre støtte bevilget på fullmakt fra programstyret til idéstudier, utredninger, informasjonstiltak og faglige møter. 32 prosjekter er avsluttet i løpet av 2018. Ved utgangen av året består nå porteføljen av 70 aktive prosjekter med samlet bevilgning lik 420 MNOK fordelt på områdene hhv fangst 50%, lager 26%, transport 15%, hel kjede/annet 3% og ACT 6%. Det er kun mindre endringer i fordelingen av fangst/transport/lager i porteføljen fra 2018, men det er en tydelig endring i type aktører i porteføljen. Det er i større grad prosjekter der sluttbrukere av CCS teknologi nå søker støtte til prosjekter gjennom CLIMIT Demo programmet.

Det norske fullskala-prosjektet har skapt økt engasjement fra næringslivet som sluttbrukere av CCS teknologi og flere store industribedrifter har fått støtte fra CLIMIT for CO₂-håndteringsprosjekter i 2018, og det forventes også flere CLIMIT-Demo søknader fra denne type aktører i 2019. Dette er en positiv utvikling som drar nytte av CCS kompetansen bygget opp i norsk forskningsmiljø og teknologiutviklere over flere år ved hjelp av støtte fra CLIMIT. Når sluttbrukere av teknologien kommer på banen bidrar dette også til et nytt fokus for forskning og utvikling innen CCS.

CLIMIT Demo jobber tett sammen med Forskningsrådet og CLIMIT FoU delen av CLIMIT og flere av prosjektene som er modnet frem har startet i FoU og er nå i Demo-delen samt at det avstedkommer nye forskerprosjekter basert på læring fra teknologimodningen. For å gi en bedre fremstilling av hvordan CLIMIT-programmet løser målene i oppdragsbrevet til OED produseres det årlig en CLIMIT årsmelding der et representativt utvalg av prosjektporteføljen viser hvordan de bidrar til:

- kvalifisering av nye tekniske løsninger eller teknologikomponenter
- kompetanseutvikling i teknologiske og industrielle miljøer
- kommersialisering og internasjonal spredning av løsninger og kompetanse
- kostnadsreduksjoner og/eller ytelsesforbedringer i verdikjeden

OED har i Oppdragsbrevet til Gassnova for 2018 oppstilt følgende oppdrag:

1. I samarbeid med Norges forskningsråd gjennom CLIMIT-programmet legge til rette for deltakelse i ERA-NET Cofund ACT

CLIMIT er Norges representant i «Accelerating CCS Technologies (ACT)» som er en del av EU sitt ERA-NET program. I 2018 ble antall deltagere utvidet med to land (Frankrike og USA) fra de opprinnelige 9 land i fase 1. Fase 2 av ACT programmet er igangsatt med ny felles utlysning der de 11 medlemslandene bidrar med opp mot 30 millioner euro i finansiering. De respektive lands bidrag finansierer de ulike lands deltagelse. Totalt bidrar CLIMIT programmet med opp mot 6 millioner euro i denne utlysningen. 48 skisser til søknad kom inn som økning i forhold til utlysningen i ACT fase 1. Etter første utsiling av disse er 27 prosjektkonsortium invitert til å sende full søknad innen 1.mars 2019. Det er fokus på høy teknologisk modenhet og oppfordring til industriell deltagelse i prosjektene. Avhengig av tilgjengelige midler etter endelig tildeling av støtte til prosjekter i denne utlysningen, har CLIMIT foreslått og fått vedtatt at ACT vil lansere en åpen utlysningsmulighet etter modell fra tildelingsprosessen i CLIMIT Demo programmet sommeren 2019.

CLIMIT er aktiv deltagende de faste møter i ACT konsortiet (1-2 i måneden) og leder av CLIMIT er representant i ACT sitt beslutende organ (policy board) sammen med representant fra Norsk forskningsråd.

CLIMIT-Demo sekretariatet følger opp de to største ACT-prosjektene fra fase 1 som har en god fremdrift og følger oppsatt plan:

- «Accelerating Low carbon Industrial Growth through CCUS (ALIGN)»
- «Enabling a Low-Carbon Economy via Hydrogen and CCS (ELEGANCY)».

2. I samarbeid med Norges forskningsråd, gjennom CLIMIT-programmet, støtte opp under samarbeidsavtalen mellom OED og Department of Energy (DOE) om forskning og utvikling

Det har gjennom 2018 vært god dialog med DoE for å identifisere potensielle muligheter for samarbeid. Det ble i forbindelse med det årlige bi-laterale møte mellom DOE og OED mai 2018 arrangert faglige workshop både innen fangst- og lagringsteknologier der norske og amerikanske fagmiljøer utvekslet erfaringer og diskuterte mulige nye samarbeidsprosjekter. Det var en egen sesjon der CLIMIT og DOE sitt støtteprogram redegjorde for muligheter og begrensninger for å finansiere felles prosjekter

Totalt 4 søknader av denne typen ble mottatt i CLIMIT Demo i løpet av 2018. 1 søknad ble innstilt til støtte fra CLIMIT.

3. Løpende kartlegge behov og ta nødvendige initiativer knyttet til utviklingen av teknologier for CO₂-håndtering

Gassnova holder seg løpende oppdatert om viktige utviklingstrekk innen CCS og gjennomfører regelmessige analyser innen dette området. Gjennom deltagelse i ulike fora bidrar man til å holde seg oppdatert og gir viktige innspill til utviklingen innen CCS teknologier. CLIMIT deltar aktivt i internasjonale fora som blant annet IEA GHG, ACT, ZEP samt følger opp videreføring av Mission Innovation CCUS Challenge som ble initiert gjennom workshop med deltakelse av internasjonale eksperter i USA 2017. Resultatene fra workshopen ble utgitt i rapport i mai 2018. Gassnova hadde ansvar for å koordinere CO₂-fangst delen av rapporten. I etterkant av dette har rapporten blitt presentert i internasjonal konferanse i Edinburgh november 2018. Gassnova presenterte deler av fangstrappporten.

4. I samarbeid med Norges forskningsråd gjennom CLIMIT-programmet støtte opp om bruk av ECCSEL

ECCSEL er en felleseuropeisk laboratorie-infrastruktur for CO₂-håndtering som skal bidra til mer effektiv forskning og utvikling av CO₂-fangst, -transport og -lagring. ECCSEL ble satt i drift i juni 2017 og er etablert som et permanent pan-European forsknings-infrastruktur nettverk i form av et ERIC (European Research Infrastructure Consortium). ECCSEL er ledet av NTNU og har hovedkontor i Trondheim. De tiltak som har fått støtte fra ECCSEL i Norge bygger på forutgående CLIMIT-prosjekter og som viser at ordningene utfyller hverandre. Nye søknader evalueres fortløpende om synergieffekter mellom ECCSEL støtte til infrastruktur og prosjektstøtte fra CLIMIT-Demo.

5. I samarbeid med Norges forskningsråd vurdere og synliggjøre hvordan nye og eksisterende CLIMIT-prosjekter kan bidra til raskere utvikling og anvendelse av CO₂-håndteringsteknologier

CLIMIT støtter opp en bred portefølje av prosjekter som ellers aldri ville blitt igangsatt og potensielle teknologiske gjennombrudd kunne blitt tapt hadde det ikke vært for støtten prosjektene mottar fra CLIMIT. På denne måten bidrar CLIMIT i betydelig grad til en raskere utvikling og anvendelse av CO₂-håndteringsteknologier. For å sørge for en effektiv videreføring av disse teknologiene knyttet CLIMIT seg i 2018 til virkemiddelapparatets samarbeid i form av PILOT-E utlysninger. PILOT-E er et finansieringstilbud til norsk næringsliv, etablert av Forskningsrådet, Innovasjon Norge og Enova. Målet med PILOT-E er å få gode løsninger raskere ut i markedet samtidig som nytt og eksisterende næringsliv utvikles. Ordningen skal bidra til at miljøvennlige løsninger blir utviklet og tatt i bruk for å bidra til utslippskutt i Norge og internasjonalt. PILOT-E vil følge aktørene gjennom hele utviklingsløpet – fra idé til marked. Det ble avsatt 100 millioner kroner fra Forskningsrådet og Innovasjon Norge i 2018, og sluttkunden som skal ta i bruk den nye løsningen vil i tillegg kunne kvalifisere for investeringsstøtte fra Enova. Utlysningen for 2018 var delt i to områder:

- Utslippsfri maritim transport
- Fremtidens klimanøytrale industri - der det ble åpnet for at prosjekter som har overføringsverdi til CO₂-fangst fra industriutslipp kunne få finansiering fra CLIMIT

CLIMIT kom sent inn i PILOT-E prosessen i 2018, og det kom kun en søknad til PILOT-E som hadde CCS som tema. Denne søknaden tilfredstilte ikke kravene til PILOT-E søknader og ble avslått. CLIMIT fortsetter dialog med øvrig virkemiddelapparat om videre deltakelse i PILOT-E utlysning for 2019.

6. Vurdere hvordan CLIMIT-programmet kan bidra til gevinstrealisering av fullskalaprojektet, herunder følge opp konkrete tiltak i gevinstrealiseringsplanen til fullskalaprojektet.

Gassnova har fått i oppdrag fra OED å vurdere hvordan CLIMIT best kan brukes for å realisere gevinster fra fullskalaprojektet. CLIMIT er i dialog med flere industriklynger for å vurdere støtte til prosjekter for å utvikle veikart knyttet til CO₂-håndtering i sine områder. I 2018 bidro CLIMIT med støtte til flere prosjekter som Preem-raffineriet i Lysekil, Eydeklyngen og Mo industripark, Det er gjennomført arbeidsmøter der erfaringer fra fullskalaaktørene tas inn i disse nye prosjektene. CLIMIT bidrar også med å støtte opp under videre teknologiutvikling basert på læring fra prosjektet eller den markedsstimulering som prosjektet gir.

Prosessindustriens veikart for økt norsk verdiskapning, kombinert med nullutslipp i 2050, er grunnlaget for Prosess21. Gassnova er representert i sekretariatet sammen med resten av virkemiddelapparatet. CCS og BioCCS har en betydelig rolle i prosessindustriens veikart frem mot 2050. Dette viser muligheter CO₂-håndtering kan gi for fortsatt høy industriell aktivitet i Norge, kombinert med ambisiøse klimamål.

7. På forespørsel levere relevant dokumentasjon som etterspørres av ESA i forbindelse med den pågående rutinemessige kontrollgjennomgangen av CLIMIT-demo

Gassnova har bistått OED med nødvendig dokumentasjon forspurt av ESA for deres gjennomgang av CLIMIT-demo som del av rutinemessige kontroll av støtteordninger som inneholder notifisert statsstøtte. Informasjonsinnhenting har skjedd i 2 omganger, første i november 2017 for styrende dokumentasjon og i mars 2018 med mer «dypdykk» i 4 utvalgte prosjekter, hhv INSPIRE, SOLVIT, CHIPPER P1 og BIGH2 Innovation. Det er prosjekter som har gått over flere faser og år som igjen medførte at etterspurt informasjon og kopi av dokumenter ble svært omfattende.

Kopi av tidligere gjennomførte evalueringsrapporter for CLIMIT er også oversendt.

OED har stått for koordineringen og kontakten med ESA. Gassnova har samlet inn underlag og besvart fortløpende spørsmål relatert til innhentet informasjon.

3.1.2 MODIFIKASJONER OG VIDEREUTVIKLING AV TCM

Strategien for TCM peker både på behovet for å oppgradere eksisterende infrastruktur og å utvikle anlegget for å teste nye og fremtidige teknologier. Tildelingene fra det amerikanske energidepartementet (DoE) har også fokusert på nyere teknologier. Med dette som bakgrunn, er det behov for å anvende midler fra «Fond for CO₂-håndtering» for å videreutvikle anlegget. Dette vil også være viktig for å tiltrekke seg fremtidige industrielle eiere.

Det er i 2018 utbetalt 13,7 MNOK fra Fond for CO₂-håndtering til videreutvikling av TCM. Oppfølging av andre økonomiske forhold relatert til driften av teknologisenteret blir nærmere omtalt i pkt. 3.2.2

3.2 TEKNOLOGISENTER MONGSTAD (TCM)

Formålet med teknologisenteret er å utvikle kunnskap og bidra til teknologiske løsninger for CO₂ fangst som kan redusere kostnader, samt teknisk, miljømessig og økonomisk risiko. Anlegget ved TCM er designet for å kunne teste, verifisere og demonstrere ulike CO₂-fangstteknologier i industriell skala, og er verdens største og mest fleksible testanlegg for CO₂-fangst.

Eierskapet til anlegget og driften av teknologisenteret er skilt i to selskap, henholdsvis TCM Assets AS og Technology Centre Mongstad (TCM). Driftsselskapet, TCM er organisert som et selskap med delt ansvar (DA). Selskapsmøtet er selskapets øverste styrende organ. Gassnova forvalter statens andel på 77,5%. I tillegg har Equinor ASA (Equinor), A/S Norske Shell (Shell) og Total E&P Norge AS (Total) en eierandel på 7,5% hver. Det ble avholdt totalt fem selskapsmøter i 2018.

2018 har vært det første fulle driftsåret med ny eierstruktur.

Ernst Petter Akselsen tiltrådte som ny direktør for TCM 1. april.

Ved utgangen av 2018 besto selskapsmøtet i TCM av følgende personer:

• Roy Vardheim	Leder	Gassnova
• Ingveig Slettebø	Varamedlem	Gassnova
• Stig-Harald Soligard	Medlem	Equinor
• Torbjørg Klara Fossum	Varamedlem	Equinor

- Christiaan van Eijk Medlem Shell
- Kristina Wittmeyer Varamedlem Shell
- Jeremy Cutler Medlem Total
- Samuel Lethier 1. varamedlem Total
- Arve Erga 2. varamedlem Total

TCM – Delmål

OED har i Oppdragsbrevet til Gassnova for 2018 oppstilt følgende delmål:

1. [Legge til rette for at statens deltakelse i teknologisenteret kan nyttiggjøres best mulig blant annet gjennom kunnskapsspredning og teknologi-utbredelse, slik at kostnader og risiko for fullskala CO₂-fangst kan reduseres](#)

I tillegg til løpende testkampanjer, fokuserer TCM i økende grad aktiviteten også rundt kunnskapsspredning, og er i dag også et globalt kompetansesenter for CO₂-fangstteknologi.

Det er i løpet av 2018 kjørt 2 åpne vitenskapelige kampanjer, MEA 4 og MEA 5, i tillegg til avslutningen av MEA-3. Kampanjene er kjørt i samarbeid med flere eksterne partnere, både industri, forskning og akademia. Resultatene er publisert og presentert bredt i flere konferanser. Under GHGT-14 i Melbourne hadde TCM en egen teknisk sesjon.

TCM har i 2018 signert en samarbeidsavtale med Fortum Oslo Varme (FOV) for å assistere FOV i teknologivurderinger. Det er også signert en samarbeidsavtale med DNV GL, og gjennom denne vil TCM også indirekte bidra i NORCEM/Heidelberg-prosjektet. TCM fakturerer timer for dette arbeidet.

Samarbeidet med Guangdong prosjektet i Kina er videreført og to medarbeidere fra TCM har vært i Kina. I tillegg har flere kinesiske delegasjoner besøkt TCM. Hensikten med samarbeidet er å bidra til teknologieuvaluering i forbindelse med oppbygging av et testsenter i Guangdong.

Samarbeidet med SINTEF er videreført i en ny avtale.

Det har vært ført uformelle samtaler med potensielt nye eiere, uten at nye industrielle eiere har kommet til i 2018.

2. [Legge til rette for en langsiktig og god utnyttelse av anleggene og den etablerte infrastrukturen.](#)

Anlegget har vært i kontinuerlig drift hele 2018. I tillegg til de vitenskapelige kampanjene MEA-4 og MEA-5, forbereder det amerikanske selskapet FLUOR en lengre kampanje med oppstart på nyåret.

Det amerikanske energidepartementet (DoE) tildelte i februar 33,7 millioner dollar til fire amerikanske prosjekter for å teste avansert karbonfangstteknologi på TCM. De fire selskapene er:

- Membrane Technology and Research Inc (MTR)
- RTI International
- SRI International
- TDA Research Inc.

Samtlige selskaper representerer ny og fremvoksende teknologi og vil være en spennende utfordring for TCM. Den bilaterale samarbeidsavtalen mellom Norge og USA bærer nå gode frukter. For å klargjøre anlegget for nye fremvoksende teknologier er det blitt foretatt studier og påbegynt modifikasjoner for klargjøring av de nevnte teknologiene.

Det føres i tillegg samtaler med flere andre mulige teknologileverandører. Det er utviklet en Masterplan for TCM som indikerer et høyt aktivitetsnivå også etter utløpet av nåværende driftsperiode i august 2020. Det vil fremover være behov for å bruke midler fra «Fond for CO₂-håndtering» for utvikling av anlegget.

TCM – Oppdrag

1. Følge opp avtaleverket for TCM, herunder ivareta statens interesser i TCM

Driften av TCM er finansiert ved kjøp av forskningstjenester. Gassnova følger opp statens engasjement som er regulert iht. selskapsavtalen, herunder foretar utbetalinger til TCM. Utbetalinger rapporteres direkte i statsregnskapet og fremkommer ikke i Gassnova SF's regnskaper. Gassnova sender månedlige kontantinnkallinger til OED for midler bevilget under kap. 1840 post 71 i henhold til mottatte fakturaer fra TCM. Den økonomiske oppfølgingen av TCM foregår blant annet i selskapsmøter og ved annen økonomisk oppfølging og kontroll av selskapet. TCM har styrket bemanningen innen avdeling for teknologi og forretningsutvikling i 2018. Dette har vært en ønsket utvikling fra eiernes side, men har isolert sett ført til høyere kostnader for selskapet. Samtidig jobbes det med å optimalisere drift og organisasjon samt øke selskapets inntekter, slik at de totale kostnadene reduseres.

I 2018 er det utbetalt tilsammen 193 MNOK til Gassnova for kjøp av forskningstjenester (165 MNOK) og tilskudd til eiendomsskatt for TCM Assets AS (28 MNOK). Dette er lik tildelt ramme i supplerende oppdragsbrev fra OED.

Det er i 2018 utviklet en egen strategi for TCM engasjementsoppfølging. Strategien peker på 4 fokusområder:

Teknologiutvikling

Sikre at anlegget er konkurransedyktig og relevant for videre teknologiutvikling

Kunnskapsspredning

Bidra til at kunnskap oppnådd ved TCM spres gjennom samarbeid med aktører som tar CCS i bruk

Utvikling av TCM som arena

Styrke og bredde involveringen av industri og forsknings aktører ved TCM

Eierutøvelse

Sikre profesjonalitet i arbeidet som gjøres, ivareta statens interesser og mobilisere et sterkt partnerskap

2. Vurdere hvordan TCM kan bidra til gevinstrealisering av fullskalaprojektet, herunder vurdere hvordan erfaringene fra TCM kan kombineres med fullskalaprojektet for å videreutvikle nye leverandører og teknologier

Samarbeidet med fullskala prosjektet er fortsatt under utvikling. Det er etablert en samarbeidsavtale med Fortum Oslo Varme (FOV) og TCM støtter indirekte Norcem gjennom samarbeidet med DNV GL.

3. Følge opp konkrete tiltak i gevinstrealiseringsplanen til fullskalaprojektet

Aktivitetsplanen for gevinstrealiseringsprosjektet er diskutert med fullskalaprojektet, og 6 aktiviteter er vurdert som aktiviteter hvor TCM særlig kan bidra. Samarbeidet med gevinstrealisering skal utvikles videre i 2019.

4. Vurdere TCMs rolle i et langsiktig perspektiv etter 2020, herunder statens rolle

Arbeidet med å definere rollen til TCM etter 2020 er påbegynt, og det er etablert uformelle møter mellom eierne. En statusrapport ble utarbeidet og overlevert OED i oktober. Det er også utarbeidet et satsingsforslag for videre drift av TCM etter august 2020. Satsingsforslaget ble overlevert OED i desember. Det arbeides nå med å utarbeide en intensjonsavtale for videre drift etter august 2020. Målet er at partene skal signere denne medio mai 2019.

3.2.1 TCM ASSETS AS

TCM Assets AS er et datterselskap eid 100% av Gassnova. Selskapet eier 100% av anlegget og administrasjonsbygget på Mongstad. Anlegget ble på overdragelsestidspunktet verdsatt til 134 MNOK.

Det er avtalt at staten dekker selskapets eiendomsskatt via tilskudd direkte fra staten. Øvrige inntekter i selskapet kommer fra utleie av anlegget til TCM.

3.3 FULLSKALA CO₂-HÅNDTERING

I forslag til Statsbudsjett for 2018 varslet Regjeringen at den vil komme tilbake til Stortinget med et helhetlig fremlegg om arbeidet med fullskala CO₂-håndtering i Norge etter at resultatene fra konseptstudiene for fangst er gjennomgått, senest i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett (RNB) 2018. Regjeringen la fram status for det norske demonstrasjonsprosjektet for fangst og lagring av CO₂ sammen med revidert nasjonalbudsjett 15. mai 2018, og fremmet forslag om bevilgninger for å gjennomføre Equinors arbeid med forprosjektering av transport - og lager, og forprosjektering av inntil to fangstanlegg. Regjeringen besluttet å gi tilskudd til videreføring av både Norcem og Fortum Oslo Varme (FOV) sine prosjekter, etter at nye opplysninger om FOVs prosjekt hadde gjennomgått ekstern kvalitetssikring sommeren 2018. Regjeringen anbefalte ikke videre forprosjektering ved ammoniakfabrikken til Yara

OED har i Oppdragsbrevet til Gassnova for 2018 oppstilt følgende oppdrag vedrørende fullskala CO₂-håndtering:

1. Følge opp kontrakten som er inngått med Statoil (nå Equinor) om konseptstudier av CO₂-lagring

Avtalen som ble inngått mellom Gassnova og Equinor i juni 2017 omfattet en kombinert konsept- og forprosjekteringsstudie, uten et formelt beslutningspunkt hos Gassnova eller staten etter gjennomført konseptstudiefase.

I forbindelse med fremleggelsen av statsbudsjettet for 2018 ble det besluttet at «et helhetlig fremlegg» om arbeidet med fullskala CO₂-håndtering skulle legges frem for Stortinget etter at konseptstudiene for fangst var gjennomgått og kvalitetssikret. Transport- og lagerstudiene ble imidlertid videreført som planlagt. Northern Lights-partnerskapet (Equinor i samarbeid med Shell og Total) har i 2018 modnet den konseptuelle løsningen for CO₂-lageret. Lagringsløsningen som ble anbefalt i Mulighetsstudien (2016) var et mellomlager på Vestlandet med rørledning ut til Smeaheia-området, som er lokalisert øst for Trollfeltet. CO₂ skulle der lagres i en egnet undersjøisk formasjon.

Som en følge av usikkerhet knyttet til lagringspotensialet i Smeaheia anbefalte Northern Lights partnerskapet å endre primærlokasjon for lagring av CO₂ til et område sør for Trollfeltet kalt Aurora, tidligere utredet av Gassnova i forbindelse med fullskala CO₂-fangst fra kraftvarmeverket på Mongstad. Området heter Aurora og Northern Lights søkte om utnyttelsestillatelse i dette område i oktober 2018 etter utlysning fra Olje- og energidepartementet.

I løpet av konseptstudiefasen er det utviklet en skipsløsning basert på etablert standard for skip av tilsvarende størrelse for transport av flytende petroleumsgass (LPG). I alle konseptuelle vurderinger og beslutninger har kostnader vært et sentralt kriterium, og transport- og lagringskonseptet fremstår som fornuftig og kostnadseffektivt.

Northern Lights partnerskapet ferdigstilte sin konseptstudierapport om skipstransport, landanlegg og rørledning i desember 2018. Transport- og lagerdelen av prosjektet gikk samtidig over i forprosjekteringsfasen. Konseptstudiene knyttet til lagringsreservoar og injeksjonsbrønn er planlagt ferdigstilt i mars 2019. Forprosjekteringsfasen er planlagt ferdigstilt 31.08.19 i henhold til gjeldende tidsplan.

Studieavtalen med Equinor anses å legge godt til rette for en kostnadseffektiv gjennomføring frem til avslutning av forprosjekteringsfasen. Avtalen er basert på en fast pris for staten ved Gassnova og Northern Lights partnerskapet finansierer ca. 2/3 av kostnadene. Etablering av Northern Lights partnerskapet, og samarbeidsavtalen mellom Equinor, Total og Shell, har økt potensialet for kunnskapsspredning og teknologiutvikling fra prosjektet betydelig. Utnyttelse av den samlede erfaringen og kompetansen fra de tre selskapene er også viktig med tanke på kvalitetssikring av tekniske løsninger og gjennomføringen av prosjektet.

2. Bistå departementet i arbeidet med et helhetlig fremlegg om arbeidet med fullskala CO₂-håndtering i Norge

Det helhetlige fremlegget om arbeidet med fullskala CO₂-håndtering i Norge ble lagt frem som en del av revidert nasjonalbudsjett i mai 2018. Gassnova bistod departementet med faglige innspill som underlag til utarbeidelsen av fremlegget, og bidro med et eget kapittel: «Gassnovas vurdering av resultat og potensial». Gassnovas hovedanbefaling var at minst to fangstprosjekter ble videreført i forprosjekteringsfasen siden det ble ansett som en risiko at aktører kunne falle fra. Gassnova understreket også viktigheten av å ha god kontroll med prosjektets kostnader og risiko, slik at prosjektet får den ønskede demonstrasjonseffekten.

I forbindelse med utarbeidelsen av det helhetlige fremlegget ba Olje- og energidepartementet Gassnova om en rapport med beskrivelse av hele CCS-kjeden, som også omfatter lagerdelen av prosjektet. Formålet med denne rapporten var i hovedsak å gi ekstern kvalitetssikrer informasjon om kostnader også knyttet til transport- og lagringsdelen av prosjektet slik at de kunne gjennomføre sine

vurderinger. Gassnova utarbeidet også et notat med en vurdering av potensiale og sannsynlighet for at nye CCS prosjekter vil følge etter det norske fullskala prosjektet i Europa.

I fremlegget foreslo regjeringen at Norcems fangstprosjekt skulle få tilbud om videreføring til forprosjekteringsfasen. Etter en ekstern kvalitetssikring av ny informasjon fra Fortum Oslo Varme fikk også denne industriaktøren tilbud om å gjennomføre forprosjektering på sitt anlegg. Yaras prosjekt ble ikke anbefalt videreført.

3. Identifisere, planlegge og realisere gevinster for å maksimere nytten av prosjektet basert på Gassnovas første versjon til fullskalaprojektets gevinstrealiseringsplan av 15. juni 2017, departementets rapport om arbeidet med gevinstrealisering av 6. desember 2017 og ekstern kvalitetssikrers tilbakemeldinger på arbeidet med gevinstrealisering.

En oppdatert versjon av gevinstrealiseringsplanen ble godkjent av Gassnovas styre 30. november og av styringsgruppen 12. desember 2018. Planen er oppdatert og konkretisert i henhold til kvalitetssikrers tilbakemeldinger på arbeidet. I den oppdaterte versjonen av gevinstrealiseringsplanen er det blant annet definert 38 tiltak som skal bidra til realisering av gevinstene. Hovedansvarlig og bidragsytere for gjennomføring av tiltakene er definert. Det er også tiltakenes verdi, ressursbehov og tidspunkt for gjennomføring.

Parallelt med oppdateringen av selve planen, er det jobbet med ulike gevinstrealiseringsaktiviteter gjennom hele 2018. Gassnova har et overordnet ansvar for å koordinere gevinstrealiseringsaktivitetene, mens selve aktivitetene utføres av alle som er involvert i prosjektet: industriaktørene, Gassnova og OED. Gevinstrealiseringsaktivitetene kan grovt deles inn i kommunikasjon, kunnskapsdeling, teknologisamarbeid og forretningsutvikling.

En rekke ulike kommunikasjonsaktiviteter er utført. Aktørene og Gassnova har presentert prosjektet i en rekke fora både nasjonalt og internasjonalt. Fortum Oslo Varme og Norcem har tatt imot besøk på sine anlegg. I samarbeid med industriaktørene er det gjennomført en vellykket «CCS-Safari» for norske og internasjonale medier. Gassnova arbeider systematisk med å dele faktakunnskap omkring CCS som klimatiltak.

Det er arbeidet mye med å sannsynliggjøre at det kommer prosjekter i Europa som følge av at det norske fullskala prosjektet realiseres. Equinor har arbeidet systematisk med å rekruttere flere brukere av lageret i andre europeiske land. Gassnova har samarbeidet tett med Equinor og tatt hovedansvaret for å opprette myndighetsdialoger på riktig nivå. Dette arbeidet vil videreføres utover i 2019.

En kartlegging av finansieringsordninger i EU er utført. Gassnova har blant annet gitt innspill til hvordan Innovasjonsfondet kan innrettes best mulig for å legge til rette for nye innovasjonsprosjekter innen CO₂-håndtering.

Det har vært arbeidet med å legge til rette for kunnskapsdeling og teknologisamarbeid. Gassnova har vært opptatt av å få til synergier på tvers i organisasjonen og har derfor satt av en ressurs i foretaket for å følge opp denne delen av gevinstrealiseringen. Aktørene har særlig fokusert på å dele læring i egen bransje.

Nytt mandat for fullskala CO₂-håndtering

I henhold til «Mandat for videre planlegging og oppfølging av arbeidet med et demonstrasjonsprosjekt for CO₂-håndtering i Norge» ble arbeidet med forprosjektering gjenopptatt hos Norcem og Forum Oslo Varme i september 2018. Gassnova har fulgt opp inngåtte studieavtaler med Norcem og Fortum Oslo Varme om forprosjektering av CO₂-fangst og med Equinor om konseptstudier og forprosjektering av CO₂-transport og -lager. For å avdekke områder for forbedring av Norcems og Fortum Oslo Varmes evne til å gjennomføre forprosjekt i henhold til studieavtalene, gjennomførte Gassnova høsten 2018 en kvalitetsrevisjon hos hver aktør.

Gassnova har også påsett at transport- og lagerarbeidet er samordnet med fangstaktørenes arbeid (se punkt 1 over). Gassnova har blant annet opprettet tre komiteer for samordning av aktiviteter på tvers av CCS-kjeden; «Avtalekomité for CO₂-kjede» og «Driftskomité for CO₂-kjede» i tillegg til den tidligere etablerte «Teknisk komité for CO₂-kjede». De industrielle aktørene deltar i alle komiteene. Sammen med aktørene har Gassnova modnet de tekniske og organisatoriske løsningene knyttet til det helhetlige perspektivet ved CO₂-håndteringskjeden, inkludert grensesnittene mellom aktørene.

Gassnova har, med bakgrunn i det oppdaterte mandatet fra OED, utarbeidet en prosjektplan som omfatter budsjett, gjennomføringsstrategi, tidsplan, organisering og omfang av arbeidet gjennom forprosjekteringsfasen. Denne ble godkjent av prosjektets styringsgruppe i november 2018. Det har videre blitt etablert en endringslogg for å sikre tett oppfølging av utviklingen i de estimerte investerings- og driftskostnadene, og for å sikre høyt fokus på kostnadseffektive løsninger hos alle aktører.

Ved oppstarten av forprosjektet hos Fortum Oslo Varme ble arbeidsomfanget utvidet til å omfatte umiddelbar bygging og drift av et nedskalert fangstanlegg for å optimere de tekniske løsningene i fullskala-anlegget og dokumentere at anlegget vil møte utslippskravene som vil gjelde i driftsfasen. Det nedskalerte anlegget forventes å være klart til drift første kvartal 2019.

3.4 EFFEKTIV DRIFT

I tillegg til beskrivelse av oppnåelse av sektorpolitiske målsetninger, stilles det i oppdragsbrevet krav om at Gassnova skal redegjøre for effektiv drift. Gassnova har en flat organisering med kort beslutningsvei og foretaket har effektive beslutningsprosesser. Videre er organiseringen i Gassnova matrisebasert, slik at ressurser deles effektivt mellom avdelingene ved behov. Gassnova hadde ved utgangen av 2018 42 ansatte, mot 41 i 2017. Gassnova legger stor vekt på å velge moderne og effektive løsninger ved implementering av nye verktøy og systemer. Foretaket har et bevisst forhold til valg av tjenester som er satt ut til eksterne parter og hvilke tjenester som utføres av egne ressurser. Eksempel på tjenester som er vurdert til å være mest effektivt levert av eksterne er regnskapsførsel og drift av IT-tjenester.

I 2018 er styringssystemet gjennomgått og tilpasset foretakets størrelse og struktur. Videre er CLIMITs arbeidsprosess, frem mot programstyre, blitt effektivisert og standardisert. Måling av effektivitet vil bli fokusert i 2019.

4 BUDSJETT OG REGNSKAP

Gassnova SF er tildelt midler over statsbudsjettet, kap. 1840. Det er i oppdragsbrevet bedt om en spesifisert oppstilling som viser utgifter til TCM, Gassnovas oppfølgingskostnader fordelt på TCM og Fullskala CO₂-håndtering.

Oppstillingen under viser samlede administrasjonskostnader (106,8 MNOK) i foretaket fordelt på kjerneområdene CLIMIT, TCM engasjementsoppfølging og Fullskala. Foretakets samlede lønnskostnader, samt kostnadene for ledelse, kommunikasjons- og stabsavdelingen (felleskostnader), er fordelt til de tre kjerneområdene, med tillegg av direkte kostnader. Fordelingen er basert på en aktivitetsnøkkel beregnet ut fra faktisk arbeidede timer i 2018.

Beløp i 1000 NOK, netto ekskl. MVA

Aktivitets- Administrasjon nøkkel (kap 1840, post 70)	2018
Administrasjon Gassnova *	93 037
Administrasjon Fullskala *	13 718
Sum	106 755
28,0 % CLIMIT	26 050
29,6 % TCM Engasjementsoppfølging	27 539
42,4 % Fullskala *	53 166
Sum	106 755

* Fullskala inkl. 42,4% av adm. Gassnova og 100% adm. Fullskala

I tillegg til administrasjonstilskuddet er det utbetalt midler til Gassnova for kjøp av forskningstjenester fra TCM og tilskudd til eiendomsskatt for TCM Assets AS. Kjøp av forskningstjenester (165 MNOK) inngår direkte i statsregnskapet kap. 1840, post 71 og er ikke en del av Gassnova SFs regnskap. Tilskudd til TCM Assets AS (28 MNOK) inngår i konsernregnskapet til Gassnova SF.

Det er også bedt om at det utarbeides en oppstilling som viser midler som er benyttet til fullskala CO₂-håndtering, fordelt på hhv. Fangst og transport og lager. Dette er vist i tabellen under.

Beløp i 1000 NOK, netto ekskl. MVA

Fullskala CO ₂ -håndtering (kap 1840, post 72)	2018
Fangst	96 019
Transport og lager	50 894
Sum	146 913

5 STYRING OG KONTROLL AV VIRKSOMHETEN

Gassnova skal utøve sin forretningsvirksomhet på en etisk-, bærekraftig og ansvarlig måte. Foretaket har fokus på forebyggende tiltak rettet mot anti-korrupsjon og habilitetsspørsmål, både gjennom holdningsskapende arbeid og mer åpenhet. Gassnova er opptatt av forsvarlig anvendelse og kostnadskontroll av fellesskapets midler, og at foretakets arbeid utføres med en høy etisk standard, kvalitet og faglig integritet. Foretakets krav og forventninger er tydeliggjort i retningslinjer for foretakets arbeid med samfunnsansvar, samt retningslinjer og prinsipper for etikk, habilitet og varsling. Retningslinjene er åpent tilgjengelig via foretakets Internettside.

Gassnovas verdier; Integritet - Respekt - Mot - Ansvar, skal prege all vår virksomhet og samhandling internt i Gassnova i tillegg til vårt samarbeid med eksterne partnere.

Det er lagt stor vekt på god risikostyring i Gassnova ved å kartlegge mulige risikoer. I tillegg til denne kartleggingen utarbeides aktuelle avbøtende tiltak som har til hensikt å redusere risikoene til akseptabelt nivå. Utgangspunktet for risikostyringen er mål og oppgaver som beskrevet i oppdragsbrevet.

De viktigste risikoene identifisert for 2018 er:

- Staten og industriaktørene kommer ikke til enighet om rammebetingelser for realisering av fullskala CO₂-håndtering
- Det oppnås ikke enighet om ny driftsmodell for TCM etter 2020
- Manglende medfinansiering fra EU kan føre til forsinkelser/utsettelse i prosjektet, og negativ investeringsbeslutning i Stortinget
- Det kan ikke sannsynliggjøres at det kommer nye CCS prosjekter i Europa etter det norske fullskala CCS prosjektet
- Skifte av lager fra Smeaheia- til Johansen-formasjonen kan føre til forsinkelser og kostnadsøkning i prosjektet

6 VURDERING AV FRAMTIDSUTSIKTER

Det internasjonale klimaarbeidet, herunder Parisavtalen av 2015, vil sammen med øvrig teknologiutvikling og markedsendringer definere statens behov for CCS. IPCC, IEA og andre internasjonalt anerkjente kilder på klima- og energispørsmål, mener det er stort behov for CCS for å innfri høye klimaambisjoner. Summen av alle klimatiltak som ulike land har vedtatt er per nå ikke tilstrekkelig for at Paris-avtalen blir innfridd, og medfører heller ikke at noen land har behov for CCS på kort sikt.

Gassnova skal bidra til CCS i et internasjonalt perspektiv

Gassnovas målsettinger er å bidra til reduksjon av kostnader knyttet til CCS ved å støtte teknologiutvikling, forvalte statens interesser innenfor området og gi råd til OED på spørsmål om CCS. Arbeidet med CCS som et klimatiltak har en klar internasjonal begrunnelse. Gassnovas rolle er å være en faglig kompetent rådgiver for OED i spørsmål knyttet til CCS, være en fasilitator og tilrettelegger for industrien og bidra til å aktualisere CCS som et kostnadseffektivt klimatiltak for internasjonal utbredelse.

Teknologien er tilgjengelig, men med rom for forbedringer

Utvikling av teknologier for CO₂-fangst har tatt utgangspunkt i velkjent separasjonsteknologi for gasser; solventer, sorbenter, membraner og kryogen separasjon. Siden 70-tallet har teknologien blitt tatt i bruk i USA fra høykonsentrerte CO₂-kilder til bruk for økt oljeutvinning. Teknologien brukes også i gassprosessering verden rundt og i forbindelse med LNG-produksjon. Videre utvikling av teknologien, til bruk som klimatiltak, har lenge fokusert på CO₂ fra fossile kraftverk, særlig ved hjelp av aminbaserte «post combustion» prosesser. I dag er disse teknologiene nær markedsmodne, selv om videre teknologiforbedring kan gi reduksjon av usikkerhet og kostnader. CO₂-utslipp fra andre typer industri, som sement, stålverk, bioenergi og lignende, har fått økende fokus de siste årene. Dette har medført at spesifikke forhold knyttet til utslippkilden blir viktigere for utvikling og valg av fangstteknologi. I tillegg fokuseres det på kostnadsreduksjoner ved implementering av CCS gjennom synergier med nærliggende bedrifter.

For å drive teknologiutviklingen videre, vil det være viktig å bygge fullskalaanlegg for å vinne bredere erfaring med design, engineering og drift.

CCS vil ikke utbres før det bli lønnsomt for industrien å ta det i bruk

Det viktigste hinderet for at industrien tar CCS i bruk, er at CCS svekker industriens økonomi og reduserer dens konkurranseposisjon internasjonalt. Dette vil vedvare inntil en lykkes med å omsette klimaambisjonene til industrielle drivere på en måte som tar hensyn til bedriftenes internasjonale konkurranseevne.

I dag drives innsatsen for CCS i hovedsak av ulike nasjonale interesser og naturgitte forhold. I Kina, USA, Canada, og på den arabiske halvøy, drives CCS primært for å bidra til økt oljeutvinning (EOR). I Australia er det interesse for CCS som klimatiltak sammen med utnyttelse av egne fossile ressurser. I Europa fremmes CCS politisk som et klimatiltak i industrisektoren, og spesielt av olje- og gassproduserende land med egnet geologi for CO₂-lagring. Med CO₂-kvotemarkedet som den viktigste driveren for CO₂-reduksjoner i Europa, har det vist seg krevende å mobilisere tilstrekkelig industrielt engasjement for CCS. De rimeligste kilder for tidlige CCS-kjeder er industrielle prosesser som har avgass med høy CO₂-konsentrasjon med dertil lavere kostnader for CO₂-fangst. Ifølge IEA slippes det globalt ut mer enn 500 Mt CO₂ fra slike kilder og hvor CCS kan være mulig til under \$50 per tonn. Det vil videre være behov for tilrettelegging av infrastruktur for transport og lagring av CO₂ for at

industrien skal vurdere CCS som et relevant klimatiltak. Dette er det den norske fullskala satsingen prøver å bidra til.

Energiomlegging og innovasjon reduserer kostnadene på vei mot lavutslippssamfunnet

Det foregår betydelig innovasjon i flere bransjer som bidrar til reduserte kostnader, nye muligheter for aktørene samtidig som miljøskadelige utslipp reduseres. Teknologier og reguleringer for fornybar kraftproduksjon, energieffektivisering, energilagring og elektrifisering skaper nye løsninger som tas i bruk innen alt fra kraftkrevende industri til nye markedsnisjer. Dette gir læringseffekter, skalafordeler og fallende kostnader. Innenfor bransjer som stål og sement utvikles det også nye og mer energieffektive produksjonsprosesser. I mange tilfeller innebærer ny teknologi at resterende CO₂-utslipp fra prosessen oppnår høyere CO₂-konsentrasjon og kan derved gjøre CCS mindre kostbar. Dette viser at teknologier for avkarbonisering av industrielle utslipp virker i et samspill og ikke er i konkurranse med hverandre.

Fortsatt fokus på CCS i EU i 2018

I EU-kommisjonens klimastrategidokument for 2030-2050, som kom ut på slutten av 2018, fremheves behovet for ulike løsninger for fangst av CO₂, både fra industrielle kilder og karbonnegative løsninger. Dette inkluderer også fangst av CO₂ fra produksjon av bio-energi, fangst direkte fra atmosfæren og bruk av CO₂ til industrielle formål (CCU). Strategien vil bli fulgt opp de kommende årene, blant annet gjennom medlemslandenes arbeid med integrerte nasjonale klima- og energiplaner som skal godkjennes av energiunionen i løpet av 2019. Rundt Nordsjøbassenget, som i Nederland og i UK, arbeider industrien og myndigheter sammen om å kombinere nye industrielle muligheter med fangst, bruk og/eller lagring av CO₂. Offentlige finansieringsordninger som EUs innovasjonsfond vil bli viktig for å støtte opp under utbredelse av CCS, gitt at kommersielle drivere for øvrig kommer på plass.

Av industrielle initiativ i våre nærområder vil vi framheve det norske fullskalaprojektet der «Northern Lights», inngår som et sentralt element. Equinor har i 2018 arbeidet videre med sin fremtidige rolle som lagringsoperatør i Nordsjøen. Dessuten har Equinor i 2018 arbeidet med å fremskynde utviklingen av et hydrogenmarked i Europa basert på naturgass og CCS. Den norske stats CCS-innsats kan både bidra til, og dra nytte av slike initiativer.

Konsekvenser for Gassnovas arbeid i 2019 og 2020

De neste årene vil bli viktig for alle deler av Gassnovas innsatsområder. Høsten 2019 vil vi motta industriaktørene i fullskalaprojektet sine forprosjektstudier. Deretter vil vi gi vår tilråding til departementet som et beslutningsgrunnlag for en mulig investeringsbeslutning i Stortinget i 2020. CLIMIT er notifisert hos ESA frem til november 2020. Deltakeravtalen mellom Equinor, Shell, Total og staten, om driften av TCM, går frem til august 2020.

Gassnovas fokus er å sikre gjennomføring av de oppgaver vi er pålagt innen de rammer som er gitt. De eksterne rammebetingelser som er beskrevet over vil påvirke de industrielle aktørenes engasjement for CCS og setter føringer for hvordan Gassnovas bør og kan gjennomføre sitt arbeid.

Gitt at arbeidet med demonstrasjon av en CCS-kjede i Norge lykkes, kan det forventes bredere anvendelser av CCS-løsninger og ytterligere behov for teknologitviking i årene som kommer. Uten demonstrasjon av CCS i Europa før 2025, vil avkarbonisering av europeisk industri ikke bli enklere. I begge tilfeller vil Gassnovas teknologiske og industrielle kompetanse bli viktig. Gassnovas viktigste suksessfaktor de kommende år, er at foretaket opprettholder høy faglig kompetanse og integritet i rollen som rådgiver, fasilitator og tilrettelegger for teknologisk innovasjon i industrien.

7 ÅRSBERETNING OG ÅRSREGNSKAP GASSNOVA

7.1 STYRETS BERETNING GASSNOVA

Virksomheten

Gassnova er statens foretak for CO₂-håndtering og skal ivareta statens interesser knyttet til fangst, transport og lagring av CO₂. Selskapet ble opprettet 3. juli 2007 og eies av Olje- og energidepartementet. Gassnova har kontorsted i Porsgrunn og hadde 42 ansatte ved utgangen av 2018, derav 1 midlertidig.

Gassnova er en virksomhet med sektorpolitiske målsettinger og har ikke erverv som formål. Foretakets arbeid understøtter regjeringens målsetting om å bidra til å utvikle teknologi for fangst, transport og lagring av CO₂, og ambisjonen om å realisere en kostnadseffektiv løsning for fullskala CO₂-håndtering i Norge, gitt at dette gir teknologiutvikling i et internasjonalt perspektiv.

Gassnovas styre består av 6 medlemmer, og var i 2018 sammensatt som følger:

- Morten Ruud, leder
- Marianne Holmen, nestleder
- Trond Moengen
- Kjell Olav Kristiansen (Alfred Nordgård frem til 1. juli 2018)
- Cathrine Brekke
- Ståle Aakenes, ansattvalgt representant
- Camilla Bergsli, ansattvalgt observatør

Gassnovas oppgaver

Gassnovas hovedmål er å fremme teknologiutvikling og kompetanseoppbygging for kostnadseffektive og framtidsrettede løsninger for CO₂-håndtering. Rammene for Gassnovas virksomhet fastlegges gjennom vedtektene og årlige oppdragsbrev fra Olje- og energidepartementet med angivelse av økonomiske rammer, mål, styringsparametere og rapporteringskrav.

Gassnova følger opp planleggingsarbeidet for realisering av fullskala fangst, transport og lagring av CO₂ i Norge. Gassnova skal påse at industriaktørene gjennomfører forprosjektering i tråd med inngåtte studieavtaler med Norcem og Fortum Oslo Varme om CO₂-fangst, og med Equinor om CO₂-transport og -lagring, og samordne aktørenes arbeid. Forprosjekteringen skal lede fram til at et grunnlag for investeringsbeslutning kan utarbeides. Deretter vil Stortinget avgjøre hvorvidt det skal bevilges midler til tilskudd til investering og drift av et demonstrasjonsprosjekt for CO₂-håndtering i Norge. Gassnova skal videre identifisere, planlegge og realisere gevinster for å maksimere nytten av fullskala prosjektet, blant annet gjennom å tilrettelegge for kunnskapsdeling og teknologisamarbeid sammen med industriaktørene som deltar i CO₂-håndteringskjeden. Samfunnsålet for statens satsing på fullskala CO₂-håndtering er formulert som følger: «Demonstrasjon av CO₂-håndtering skal gi den nødvendige utvikling av CO₂-håndtering, slik at de langsiktige klimamålene i Norge og EU kan nås til lavest mulig kostnad». Effektmålet for satsingen er delt i fire elementer:

1. Gi kunnskap som viser at det er mulig og trygt å gjennomføre fullskala CO₂-håndtering
2. Gi produktivetsgevinster for kommende prosjekter gjennom lærings- og skala effekter
3. Gi læring knyttet til regulering og insentivering av CO₂-håndteringsaktiviteter
4. Etablere markedsaktører, videreutvikle leverandører og gi næringsutvikling

CLIMIT er et program for forskning, utvikling og demonstrasjon av teknologi for CO₂-håndtering. Programmet omfatter Norges forskningsråds støtteordning for forskning og utvikling (FoU-delen) og Gassnova SFs støtte til utvikling og demonstrasjon (Demo-delen). Resultater fra aktiviteter gjennomført under CLIMIT programmet har vært et viktig bidrag til at fullskala demonstrasjonsprosjektet kan gjennomføres. Gassnova har koordineringsansvar for, og leder sekretariatsfunksjonen som ivaretas i fellesskap med Norges forskningsråd. Foretaket skal gi økonomisk støtte til utvikling og demonstrasjon av teknologier for CO₂-håndtering som bidrar til:

- Utvikling av kunnskap, kompetanse, teknologi og løsninger som kan gi viktige bidrag til kostnadsreduksjoner og bred internasjonal utbredelse
- Utnyttelse av nasjonale fortrinn og utvikling av ny teknologi og tjenestekonsepser med kommersielt og internasjonalt potensial

Teknologisenteret på Mongstad (TCM) er en arena for utvikling, testing og kvalifisering av teknologi for CO₂-fangst og bidrar til internasjonal spredning av disse erfaringene, slik at kostnader og risiko for fullskala CO₂-fangst kan reduseres. Gassnova skal ivareta statens interesser i teknologisenteret for CO₂-fangst på Mongstad. Staten ved Gassnova overtok eierskapet til det fysiske anlegget i 2017 og det ble opprettet et eget driftsselskap. Gassnova stiftet 24. mai 2017 datterselskapet TCM Assets AS, hvor Gassnova er 100% eier. Gassnova SF (morselskap) og TCM Assets AS (datterselskap) utgjør konsernet Gassnova. TCM Assets AS har som formål å eie og leie ut CO₂-fangstanlegg på Mongstad.

Gassnova skal videre være en faglig rådgiver for departementet i arbeidet med CO₂-håndtering. Gassnova skal også legge til rette for å realisere nytte og gevinster av oppgaver som er tildelt foretaket, og søke å oppnå synergieffekter mellom de ulike oppgavene.

Styrets arbeid

Styrets arbeid i 2018 har i stor grad vært knyttet til Gassnovas oppdrag vedrørende planlegging av fullskala CO₂-håndtering i Norge. I forslag til Statsbudsjett for 2018 varslet Regjeringen at den vil komme tilbake til Stortinget med et helhetlig fremlegg om arbeidet med fullskala CO₂-håndtering i Norge etter at resultatene fra konseptstudiene for fangst var gjennomgått, senest i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 2018. Styret har hatt en tett oppfølging av foretakets bidrag og innspill til utarbeidelse av dette helhetlige fremlegget, og oversendte i mars 2018 Gassnovas vurdering av resultat og potensial vedrørende fullskala CO₂-håndtering til Olje- og energidepartementet. Styret anbefalte blant annet at minst to fangstprosjekter blir videreført i forprosjekteringsfasen siden det er en risiko for at aktører kan falle fra. Styret vektla å opprettholde konkurransen mellom industriaktører og teknologileverandører frem mot investeringsbeslutning, for å styrke statens forhandlingsposisjon og gi et bedre og mindre kostbart prosjekt totalt sett. Styret pekte også på viktigheten av god kontroll med prosjektets kostnader og risiko dersom prosjektet skal få den ønskede demonstrasjonseffekten.

Styret har blitt orientert om arbeidet med forprosjekteringsstudiene, fremdrifts- og kostnadsstatus samt gevinstrealisering i alle ordinære styremøter i 2018. Styret har særlig vektlagt forberedelser til remobilisering av prosjektene hos Norcem Brevik og Fortum Oslo Varme høsten 2018, etablering av milepæler for oppfølging samt risikobildet for prosjektet med fokus på Gassnovas aktiviteter og leveranser. Styret anser arbeidet med gevinstrealisering som en sentral oppgave for Gassnova fremover, og har vært særlig opptatt av arbeidet med å identifisere etterfølgende prosjekter og aktører som kan dra nytte av erfaringene fra prosjektet. Styret har drøftet sin rolle knyttet til organisering og styring av arbeidet med fullskala CO₂-håndtering. Olje- og energidepartementet har

opprettet en styringsgruppe som skal sørge for de prinsipielle og overordnede beslutningene i prosjektet, hvor styreleder og administrerende direktør i Gassnova deltar. Styret har besluttet at Gassnovas deltagelse i styringsgruppen krever kvalitetssikret forarbeid og standpunkter som er forankret i foretakets styre.

Nåværende partnerskapsavtale for Teknologisenteret på Mongstad utløper i august 2020, og styret har drøftet forhold knyttet til arbeidet med å planlegge videre drift og avtalestruktur. Styret har vært opptatt av forventninger knyttet til økt ekstern deltagelse og lavere statlig finansiell eksponering etter 2020, og sammenhengen mellom industriell interesse og videre utvikling av TCM som et attraktivt testsenter for fangstteknologi.

Styret har også i 2018 gjennomført kontaktmøte med CLIMIT programstyre for gjensidig informasjonsutveksling og drøfting av felles utfordringer og muligheter.

Gassnova startet høsten 2018 et strategiprojekt. Styret har i denne sammenheng lagt vekt på behovet for å tenke langsiktig med hensyn til ulike scenarioer for utviklingen av CCS og foretaket, samtidig som styret har pekt på viktigheten av å sikre de viktige leveransene foretaket har på kort sikt samt rollen som en god faglig rådgiver for Olje- og energidepartementet.

I tråd med oppdragsbrevet skal Gassnova også legge til rette for å realisere nytte og gevinster av oppgaver som er tildelt foretaket, og søke å oppnå synergieffekter mellom de ulike oppgavene. Administrasjonen og styret arrangerte et mini-seminar våren 2018 med faglige innlegg fra ulike deler av organisasjonen knyttet til CLIMIT, Teknologisenteret på Mongstad og arbeidet med fullskala CO₂-håndtering.

Det har vært avholdt 12 styremøter i Gassnova SF i beretningsåret.

Helse, miljø, sikkerhet og kvalitet

Gassnova har hatt gode HMS-resultater i 2018, og det er ikke registrert skader eller ulykker i direkte tilknytning til foretakets aktiviteter. Det er registrert en hendelse i forbindelse med tømming av en vaskevannstank på TCM i 2018. Hendelsen ble gransket av Equinor som operatør for TCM, og tiltak er iverksatt. Gassnova har gjennomgått rapporten og anbefalingene fra Equinor.

Gassnova er en organisasjon uten direkte operativt ansvar for prosessvirksomhet. Gassnova har en målsetting om null ulykker samt ingen skader på mennesker, miljø eller materielle verdier. Det jobbes aktivt med å redusere sykefravær, blant annet gjennom utarbeidelse av oppfølgingsplaner for sykemeldte og tilrettelegging av oppgaver og arbeidsforhold. Totalt sykefravær i foretaket i 2018 var på 276 dager, som utgjør 2,8 %, mot 4,1 % i 2017.

Gassnova har etablert et kvalitetsledelsessystem hvor helse, miljø og sikkerhet er en integrert del av arbeidsprosessene. Arbeidet med forenkling og tilpasning av Gassnovas kvalitetssystem har blitt videreført i 2018, herunder gjennomgang av foretakets HMS rutiner og organisering av HMS arbeidet.

Styret har vektlagt arbeidet med risikostyring som et ledelsesverktøy for Gassnovas styre og ledelse, og utvikling av et risikobilde med fokus på tiltak hvor Gassnova har stor påvirkning.

Ytre Miljø

Gassnova hadde ingen egne direkte utslipp i 2018 som har bidratt til forurensning av det ytre miljø. Det har i 2018 blitt utarbeidet et verktøy som beregner CO₂-fotavtrykket ved etablering av en fullskala CO₂-håndteringskjede i Norge. Styret har anbefalt administrasjonen å inkludere aktiviteter knyttet til foretakets indirekte CO₂ - fotavtrykk i reisedelen av HMS- planen for 2019.

Organisasjon, likestilling og mangfold

Gassnova legger vekt på likestilling mellom kjønnene og likebehandling av alle medarbeidere. Ved rekruttering synliggjøres ønsket om god kjønnsbalanse, aldersspredning og mangfold og kvinner og personer med minoritetsbakgrunn oppfordres til å søke. Kvinneandelen i Gassnova var i 2018 på 33 % (mot 39 % i 2017) med 14 kvinner av totalt 42 ansatte. Foretaket har siden 1. januar 2016 vært ledet av en kvinnelig administrerende direktør og ledergruppen i foretaket bestod ved utgangen av 2018 av 3 menn og 4 kvinner. Kvinneandelen i styret i 2018 var 43 %, og på samme nivå som året før. Styret anser fordelingen av menn og kvinner i foretaket som tilfredsstillende, og har ikke funnet det nødvendig å iverksette spesielle tiltak med hensyn til likestilling. Det er kun ansatte i Gassnova SF. Datterselskapet TCM Assets AS har ingen ansatte.

Styret er opptatt av at Gassnova innehar en kompetanse som er tilpasset foretakets oppgaver og utviklingsbehov og har i 2018 behandlet en plan for rekruttering og kompetanseutvikling for foretaket for perioden 2019-2020 med bakgrunn i foretakets oppgaver definert i oppdragsbrevet, forventet pensjonering og behov for forsterket kompetanse innen noen områder.

Arbeidsmiljø

Styret har som målsetting at Gassnova skal være et foretak hvor den enkelte medarbeiders egenskaper og talent blir verdsatt og respektert. Gassnova skal ha et godt og stimulerende arbeidsmiljø, hvor det tilrettelegges for aktiv kompetanseutvikling, erfaringsutveksling og samarbeid om foretakets oppgaver. Styret er videre opptatt av behovet for samarbeid på tvers av avdelinger og fagkompetanser, som en viktig premisse for realisering av nytte og gevinster av de ulike oppgavene foretaket har. Styret stiller krav til foretakets ledelse med hensyn til arbeidet med helse, miljø og sikkerhet, arbeidsmiljø og kompetanseutvikling. Ledelsen samarbeider med de tillitsvalgte, vernetjenesten og de ansatte gjennom Arbeidsmiljøutvalget (AMU), mens den enkelte medarbeiders kompetanse og utvikling følges opp gjennom foretakets system for medarbeiderutvikling. Foretaket gjennomfører årlige medarbeiderundersøkelser som danner et viktig grunnlag for det videre arbeidet med utvikling av organisasjonen og arbeidsmiljøet.

Samfunnsansvar

Gassnova skal utøve sin virksomhet på en etisk forsvarlig, bærekraftig og ansvarlig måte, i tråd med gjeldende lover og regler og god praksis. Foretaket har særlig fokus på forebyggende tiltak rettet mot anti-korrupsjon og habilitetsspørsmål, både gjennom holdningsskapende arbeid og mer åpenhet. Foretakets krav og forventninger er tydeliggjort i retningslinjer for foretakets arbeid med samfunnsansvar, samt retningslinjer og prinsipper for etikk, habilitet og varsling. Retningslinjene er åpent tilgjengelige via foretakets internettside.

Årsresultat

Gassnova SF (Morselskap) ble etablert med en innskuddskapital på 10 MNOK. Gassnovas SFs drift finansieres over statsbudsjettet. Foretaket har ikke erverv som formål. Gassnova SF fakturerer Olje- og energidepartementet for tjenester foretaket utfører for departementet, i tråd med avtalt budsjett. I tillegg har foretaket inntekter relatert til salg av tjenester til TCM DA. Foretakets kostnader

består hovedsakelig av lønn, innleie av personell og kjøp av eksterne tjenester, reisekostnader, husleie og øvrig kontorhold.

Foretaket skal over tid gå resultatmessig i balanse. Det er derfor ikke fastsatt utbyttepolitikk for Gassnova SF ut over at årsoverskudd fra foretaket kan utbetales til staten som utbytte i samsvar med statsforetakslovens regler. Foretaksmøtet godkjenner anvendelse av årsoverskudd eller dekning av årsunderskudd.

TCM Assets AS (Datterselskap) har en innskuddskapital på 2 MNOK. Selskapet eier og leier ut anlegg for testing av CO₂-fangst

Året 2018 ga et underskudd på 11 427 578 NOK for konsernet samlet mot et underskudd på 3 617 967 i 2017. For Gassnova SF ga året 2018 et overskudd på 6 637 990 mot et overskudd på 1 826 741 i 2017.

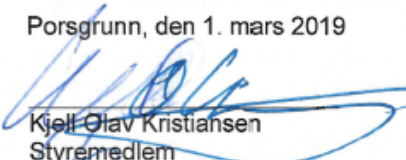
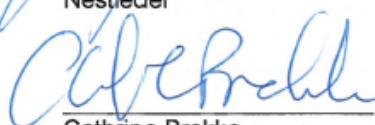
Konsernets bankbeholdning er ved utgangen av året 200 658 074 NOK mot en bankbeholdning på 170 242 543 NOK i 2017 og den likviditetsmessige stillingen ansees som god.

Konsernets bankinnskudd, kundefordringer og kortsiktige gjeld er direkte knyttet til virksomhetens daglige drift. Risikoen knyttet til at debitorer ikke er i stand til å oppfylle sine forpliktelser anses å være lav. Det benyttes ikke finansielle derivater og virksomheten er i begrenset grad eksponert for valutarisiko.

Regnskapet er avlagt under forutsetning om fortsatt drift, og styret bekrefter at forutsetningen om fortsatt drift er til stede.

Morten Ruud
Styrets leder

Porsgrunn, den 1. mars 2019

Kjell Olav Kristiansen
Styremedlem
Trude Sundset
Administrerende direktør
Marianne Holmen
Nestleder
Trond Moengen
Styremedlem
Cathrine Brekke
Styremedlem
Ståle Aakenes
Ansattvalgt styremedlem

7.2 ÅRSREGNSKAP GASSNOVA

GASSNOVA SF - KONSERN

Morselskap			Konsern		
2018	2017		RESULTAT 01.01. - 31.12.	2018	2017
		Note			
245 533 118	256 921 779	2,12	Inntekt	254 791 323	259 208 730
<u>12 170 471</u>	<u>10 768 543</u>	2,12	Annen driftsinntekt	<u>40 159 271</u>	<u>23 072 112</u>
257 703 589	267 690 322		Sum driftsinntekt	294 950 594	282 280 842
69 648 950	63 482 345	3,10,16	Lønnskostnad	69 648 950	63 482 345
34 446	54 350	5	Avskrivning driftsmidler	20 912 134	8 185 271
<u>183 984 985</u>	<u>203 829 164</u>	3,4,5,12	Annen driftskostnad	<u>215 879 258</u>	<u>215 745 173</u>
253 668 381	267 365 859		Sum driftskostnad	306 440 343	287 412 790
4 035 207	324 463		DRIFTSRESULTAT	(11 489 749)	(5 131 947)
2 620 039	1 515 620	6	Finansinntekter	2 679 428	1 527 323
<u>(17 257)</u>	<u>(13 342)</u>	6	Finanskostnader	<u>(2 617 257)</u>	<u>(13 342)</u>
2 602 783	1 502 278		Netto finans	62 172	1 513 981
6 637 990	1 826 741		RESULTAT FØR SKATTEKOSTNAD	(11 427 578)	(3 617 967)
<u>0</u>	<u>0</u>	15	Skattekostnad	<u>0</u>	<u>0</u>
<u>6 637 990</u>	<u>1 826 741</u>	9	ÅRSRESULTAT	<u>(11 427 578)</u>	<u>(3 617 967)</u>
			OVERFØRING		
<u>6 637 990</u>	<u>1 826 741</u>	9	Til annen egenkapital	<u>(11 427 578)</u>	<u>(3 617 967)</u>
<u>6 637 990</u>	<u>1 826 741</u>		Sum overføring	<u>(11 427 578)</u>	<u>(3 617 967)</u>

GASSNOVA SF - KONSERN

Morselskap			Konsern		
2018	2017		2018	2017	
		BALANSE 31.12.			
		Note			
		5 Bygninger	6 284 983	5 788 769	
		5 Anlegg	113 664 575	125 675 971	
201 319	235 765	5 Driftsløsøre, inventar og kontormaskiner	254 097	321 876	
<u>201 319</u>	<u>235 765</u>	Sum varige driftsmidler	<u>120 203 655</u>	<u>131 786 616</u>	
1	1	13 Aksjer i datterselskap	0	0	
<u>1</u>	<u>1</u>	Sum finansielle eiendeler	<u>0</u>	<u>0</u>	
201 320	235 766	SUM ANLEGGSMIDLER	120 203 655	131 786 616	
3 407 805	1 584 690	12 Kundefordringer	5 833 029	1 584 690	
382 833	9 816 012	7 Andre fordringer	382 833	10 792 797	
<u>3 790 638</u>	<u>11 400 702</u>	Sum fordringer	<u>6 215 862</u>	<u>12 377 487</u>	
195 373 961	167 546 011	8 Bankinnskudd	200 658 074	170 242 543	
199 164 599	178 946 713	SUM OMLØPSMIDLER	206 873 936	182 620 030	
199 365 919	179 182 479	SUM EIENDELER	327 077 591	314 406 646	

GASSNOVA SF - KONSERN

Morselskap		Konsern	
2018	2017		
		BALANSE 31.12.	
10 000 000	10 000 000	Note 9	
<u>10 000 000</u>	<u>10 000 000</u>	Innskuddskapital	10 000 000
		Sum innskutt egenkapital	<u>10 000 000</u>
26 922 206	35 267 353	Note 9	
<u>26 922 206</u>	<u>35 267 353</u>	Annen egenkapital	3 411 930
		Sum opptjent egenkapital	<u>3 411 930</u>
<u>36 922 206</u>	<u>45 267 353</u>	SUM EGENKAPITAL	<u>13 411 930</u>
47 107 494	32 347 839	Note 10	
0	0	Note 14	
<u>47 107 494</u>	<u>32 347 839</u>	Pensjonsforpliktelser	47 107 494
		Fjerningsforpliktelse	<u>134 000 000</u>
0	0	Sum avsetninger og forpliktelser	<u>181 107 494</u>
<u>0</u>	<u>0</u>	Note 12	
		Øvrig langsiktig gjeld	<u>5 870 260</u>
		Sum annen langsiktig gjeld	<u>5 870 260</u>
<u>47 107 494</u>	<u>32 347 839</u>	Sum langsiktig gjeld	<u>186 977 754</u>
17 583 031	40 840 746	Note 12	
8 114 536	4 381 482	Note 8	
<u>89 638 653</u>	<u>56 345 058</u>	Note 11	
		Leverandørgjeld	19 525 307
<u>115 336 219</u>	<u>101 567 286</u>	Skyldige offentlige avgifter	7 455 958
		Annen kortsiktig gjeld	<u>99 706 643</u>
<u>162 443 713</u>	<u>133 915 126</u>	Sum kortsiktig gjeld	<u>126 687 907</u>
		SUM GJELD	<u>313 665 661</u>
<u>199 365 919</u>	<u>179 182 479</u>	SUM EGENKAPITAL OG GJELD	<u>327 077 591</u>
			<u>314 406 646</u>

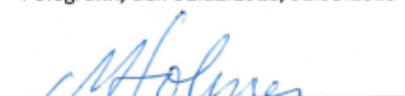
Styret for GASSNOVA SF
Porsgrunn, den 31.12.2018/01.03.2019

Morten Ruud
Styrets leder

Trond Moengen
Styremedlem

Marianne Holmen
Nestleder

Cathrine Brekke
Styremedlem

Kjell Olav Kristiansen
Styremedlem

Ståle Aakenes
Styremedlem

Trude Sundset
Administrerende direktør

GASSNOVA SF - KONSERN

Morselskap		KONTANTSTRØMSANALYSE			Konsern	
2018	2017		2018	2017		
		Kontantstrømmer fra operasjonelle aktiviteter				
6 637 990	1 826 741	Årsresultat før skattekostnad	-11 427 578	-3 617 967		
0	0	Periodens betalte skatt	0	0		
34 446	54 350	Ordinære avskrivninger	20 912 134	8 185 271		
0	0	Reversering rentekostnad uten casheffekt	2 600 000	0		
-1 823 115	-323 854	Reduksjon(+)/økning(-) kundefordringer	-4 248 339	-323 854		
-23 257 715	32 314 845	Økning(+)/reduksjon(-) leverandørgjeld	-21 328 788	32 328 194		
-223 482	5 773 992	Forskjell kostnadsført pensjon og inn-/utbetaling i pensjonsordning	-223 482	5 773 992		
<u>46 459 826</u>	<u>28 367 432</u>	Endring andre tidsavgrensingsposter	<u>44 131 583</u>	<u>28 364 400</u>		
27 827 950	68 013 505	Netto kontantstrøm fra operasjonelle aktiviteter	30 415 531	70 710 036		
		Kontantstrømmer fra investeringsaktiviteter				
0	2 000 000	Innbetaling fra tilskudd	0	2 000 000		
0	-2 000 000	Utbetaling ved kjøp av finansielle anleggsmidler	0	-2 000 000		
0	0	Innbetalinger ved salg av varige driftsmidler	0	0		
<u>0</u>	<u>-1</u>	Utbetalinger ved kjøp av varige driftsmidler	<u>0</u>	<u>0</u>		
0	-1	Netto kontantstrøm fra investeringsaktiviteter	0	0		
27 827 950	68 013 504	Netto endring i kontanter og kontantekvivalenter	30 415 531	70 710 036		
<u>167 546 011</u>	<u>99 532 507</u>	Beholdning av kontanter og kontantekvivalenter pr. 01.01	<u>170 242 543</u>	<u>99 532 507</u>		
195 373 961	167 546 011	Beholdning av kontanter og kontantekvivalenter pr. 31.12	200 658 074	170 242 543		

Noter til regnskapet for 2018

Note 1 - Regnskapsprinsipper

Gassnova SF ble stiftet av Den norske stat ved Olje- og energidepartementet, 3. juli 2007. Foretakets formål er å forvalte statens interesser knyttet til CO₂-håndtering (teknolog utvikling, fangst, transport, injeksjon, lagring av CO₂) og å gjennomføre de prosjekter som foretaksmøtet bestemmer. Det er en målsetting at foretakets arbeid skal resultere i kostnadsreduksjoner knyttet til CO₂-håndtering.

Gassnova SF skal gi råd til Olje- og energidepartementet i forhold til spørsmål vedrørende CO₂-håndtering. Gassnova SF skal legge til rette for at statens deltakelse i CO₂-håndteringsprosjekter kan nyttiggjøres best mulig av staten eller statlig eide enheter. Gassnova SF skal bidra til gjennomføring av «CLIMIT-programmet».

TCM Assets AS er et heleiet datterselskap av Gassnova SF. Konsernregnskapet omfatter Gassnova SF og det 100 % eide datterselskapet TCM Assets AS. TCM Assets AS ble stiftet den 24.05.2017 og selskapet er konsolidert inn i konsernregnskapet fra dette tidspunkt.

Årsregnskapet er satt opp i samsvar med regnskapsloven og god regnskapsskikk. Foretaket er eiet 100 % av staten ved Olje- og energidepartementet. Gassnova har ikke erverv til formål og er således ikke skattepliktig.

Konsolideringsprinsipper

Konsernregnskapet er utarbeidet etter ensartede regnskapsprinsipper for like transaksjoner i alle selskaper som inngår i konsernregnskapet. Alle vesentlige transaksjoner og mellomværende mellom selskaper i konsernet er eliminert.

Aksjer i datterselskaper er eliminert i konsernregnskapet etter oppkjøpsmetoden. Dette innebærer at det

oppkjøpte selskapets eiendeler og gjeld vurderes til virkelig verdi på kjøpstidspunktet, og eventuell merpris ut over dette klassifiseres som goodwill.

Sammenlignbare tall

Det er ikke presentert omarbeidede sammenlignbare tall for konsernet eller utarbeidet proforma informasjon for 2017 da denne informasjonen vil tilsvare tall presentert for Gassnova.

Klassifiserings- og vurderingsprinsipper

Omløpsmidler/Kortsiktig gjeld

Omløpsmidler og kortsiktig gjeld omfatter normalt poster som forfaller til betaling innen ett år etter balansedagen, samt poster som knytter seg til varekretsløpet. Øvrige poster er klassifisert som anleggsmiddel/langsiktig gjeld. Omløpsmidler vurderes til laveste verdi av anskaffelseskost og antatt virkelig verdi. Kortsiktig gjeld balanseføres til nominelt beløp på etableringstidspunktet.

Anleggsmidler/Langsiktig gjeld

Anleggsmidler omfatter eiendeler bestemt til varig eie og bruk. Anleggsmidler er vurdert til anskaffelseskost, men nedskrives til virkelig verdi dersom verdifallet ikke forventes å være forbigående. Langsiktig gjeld balanseføres til nominelt beløp på etableringstidspunktet.

Kostnader knyttet til fjerning og opprydding er estimert og balanseført i henhold til NRS.

Inntekter

Gassnova SF mottar bevilgninger fra staten for tjenester ytet for Olje- og energidepartementet i samsvar med foretakets formål. Tilskudd bevilges årlig av Stortinget og er presentert som inntekter i regnskapet. Opptjening skjer ved gjennomføring av aktiviteter. Kostnadene knyttet til disse aktivitetene regnskapsføres under andre driftskostnader.

Annen driftsinntekt regnskapsføres når den er opptjent, altså når krav på vederlag oppstår. Dette skjer når tjenesten ytes, i takt med at arbeidet utføres. Inntektene regnskapsføres med verdien av vederlaget på transaksjonstidspunktet.

Varige driftsmidler

Varige driftsmidler er bokført til historisk anskaffelseskost. Driftsmidlene avskrives årlig etter en lineær avskrivningssats hvor den økonomiske levetiden er lagt til grunn. Varige driftsmidler nedskrives til gjenvinnbart beløp ved verdifall som ikke forventes å være forbigående. Gjenvinnbart beløp er det høyeste av netto salgsverdi og verdi i bruk. Verdi i bruk er nåverdi av fremtidige kontantstrømmer knyttet til eiendelen. Nedskrivningen reverseres når grunnlaget for nedskrivningen ikke lengre er til stede.

Fordringer

Fordringer er oppført i balansen til pålydende etter fradrag for avsetning for forventet tap. Avsetning til tap gjøres på grunnlag av individuelle vurderinger av de enkelte fordringene.

Bankinnskudd, kontanter og lignende

Bankinnskudd, kontanter og lignende inkluderer kontanter, bankinnskudd og andre betalingsmidler med forfallsdato som er kortere enn tre måneder fra anskaffelsen.

Skatter

Skattekostnaden sammenstilles med regnskapsmessig resultat før skatt. Skatt knyttet til egenkapitaltransaksjoner er ført mot egenkapitalen. Skattekostnaden består av betalbar skatt (skatt på årets direkte skattepliktige inntekt) og endring i netto utsatt skatt. Utsatt skatt og utsatt skattefordel er presentert netto i balansen.

Valuta

Transaksjoner i utenlandsk valuta omregnes til norske kroner på transaksjonstidspunktet. Balanseposter i utenlandsk valuta omregnes til norske kroner på balansedagen. Valutagevinst/tap er regnskapsført som finansinntekt/kostnad.

Pensjoner

Foretakets ansatte er medlemmer av pensjonsordninger som gir rett til fremtidige pensjonsytelser (ytelsesplaner).

En ytelsesplan er en pensjonsordning som ikke er en innskuddsplan. Ved regnskapsføring av pensjon som er ytelsesplan, kostnadsføres forpliktelsen over opptjeningsperioden i henhold til planens opptjeningsformel. Allokeringmetode tilsvarer planens opptjeningsformel med mindre det vesentlige av opptjeningen skjer mot slutten av opptjeningsperioden. Lineær opptjening legges da til grunn. For pensjonsordninger etter lov om foretakspensjon anvendes således lineær opptjening.

Aktuarielle tap og gevinster (estimataavvik) som skyldes endringer i aktuarmessige forutsetninger eller grunnlagsdata føres direkte mot egenkapitalen.

Netto pensjonsforpliktelse er differansen mellom nåverdien av pensjonsforpliktelsene og verdien av pensjonsmidler som er avsatt for betaling av ytelsene. Pensjonsmidlene vurderes til virkelig verdi.

Måling av pensjonsforpliktelsen og pensjonsmidlene gjennomføres på balansedagen. Arbeidsgiveravgift er inkludert i tallene, og er beregnet av netto faktisk underfinansiering.

Kontantstrømoppstilling

Kontantstrømoppstillingen er satt opp etter den indirekte modellen.

Fjerningsforpliktelse

Anlegg og administrasjonsbygg med tilhørende løseble ble 18. august 2017 overdratt til TCM Assets AS fra CO2 Technology Centre Mongstad DA, som avviklet driften 17. august 2017. Anlegget er lokalisert på Mongstad i Lindås kommune. TCM Assets AS betalte ikke noe kontantvederlag for anleggene; vederlaget utgjør dermed summen av de forpliktelsene som TCM Assets AS har pådratt seg ved overtakelsen. Anlegget ble på overdragelsestidspunktet verdsatt til 134 MNOK, tilsvarende fjerningsforpliktelsen. TCM Assets AS leier ut anlegget til et driftsselskap (TCM DA). Forpliktelser knyttet til fjerning regnskapsføres når selskapet er juridisk forpliktet til å fjerne et anlegg. Forpliktelsen innregnes til nåverdien av estimerte fremtidige utgifter. Diskonteringsrenten som anvendes ved beregning av fjerningsforpliktelsen er risikofri rente som tar hensyn til tidshorizonten for underliggende kontantstrømmer. Når forpliktelsen oppstår, blir samme beløp balanseført som en del av kostprisen til relatert eiendel og avskrives deretter sammen med denne. Endring i forpliktelsen som følge av endret estimat behandles som en justering av forpliktelsen med tilsvarende justering av eiendelen. Endring i forpliktelsen som følge av endring i tid regnskapsføres som annen rentekostnad.

Note 2 - Driftsinntekter

Foretakets inntekter gjelder bevilgning fra Olje- og energidepartementet, samt inntekter fra salg av tjenester til Technology Center Mongstad DA (TCM DA). Inntektene fordeler seg som følger:

Morselskap		Inntekter	Konsern	
2018	2017		2018	2017
0	0	Leieinntekter	9 258 205	2 286 951
84 901 600	85 295 200	Administrasjonstilskudd	84 901 600	85 295 200
160 631 518	171 626 579	Tilskudd til Fullskala CO ₂ -håndtering	160 631 518	171 626 579
245 533 118	256 921 779	Sum inntekter	254 791 323	259 208 730

Morselskap		Annen driftsinntekt	Konsern	
2018	2017		2018	2017
12 165 843	10 704 406	Salg av tjenester til TCM DA	12 165 843	10 704 406
0	0	Tilskudd OED Teknologisenter Mongstad (TCM DA)	27 988 800	12 303 569
4 628	64 137	Kompensasjon adm kostnader	4 628	64 137
12 170 471	10 768 543	Sum annen driftsinntekt	40 159 271	23 072 112

Alle inntekter er opptjent i Norge.

Note 3 - Lønnskostnader, antall ansatte, godtgjørelser, lån til ansatte mm.

Morselskap		Lønnskostnader	Konsern	
2018	2017		2018	2017
50 348 792	46 232 452	Lønn	50 348 792	46 232 452
8 437 070	7 051 691	Arbeidsgiveravgift	8 437 070	7 051 691
8 871 422	7 975 655	Pensjonskostnader	8 871 422	7 975 655
1 991 666	2 222 547	Andre ytelser/personalkostnader	1 991 666	2 222 547
69 648 950	63 482 345	Sum lønnskostnader	69 648 950	63 482 345
40,4	39,1	Antall årsverk	40,4	39,1

Godtgjørelse til administrerende direktør

	Adm.dir
Lønn	2 271 878
Pensjonskostnader	388 946
Annen godtgjørelse	382 677

Administrerende direktør har krav på etterlønn i 6 måneder ut over oppsigelsestiden på 6 måneder dersom styret beslutter å avslutte arbeidsavtalen. Ved eventuell ansettelse i ny stilling skal etterlønnen reduseres forholdsmessig. For øvrig henvises det til punkt 6 om Etterlønsordninger i note 16 - Lederlønsenklering.

Godtgjørelse til ledende personer og styret; Stilling		Samlet godtgjørelse	Årets pensjonsopptj.
Elisabeth K. Nilssen	Leder Gassnova 2025	520 818	223 648
Gunnar Angeltveit	Leder kommunikasjon og samfunnskontakt	500 675	92 047
Hans Jørgen Vinje	Leder Climit	1 508 455	268 312
Ingveig Slettebø	Leder Stab	1 513 006	281 211
Roy Vardheim	Engasjementsleder TCM DA	1 672 585	243 845
Tove Dahl Mustad	Leder Fullskala	1 517 901	339 955
Morten Ruud	Styrets leder	401 500	
Marianne Holmen	Styrets nestleder	240 500	
Cathrine Brekke	Styremedlem	204 500	
Kjell Olav Kristiansen	Styremedlem	103 500	
Trond Moengen	Styremedlem	204 500	
Ståle Aakenes	Styremedlem, ansattvalgt	204 500	

Samlet godtgjørelse til ledende ansatte inneholder utgifter til lønn og annen godtgjørelse.

Det vises for øvrig til erklæring om fastsettelse av lønn og annen godtgjørelse til ledende ansatte i note 16 - Lederlønnserklæring.

Revisor

Godtgjørelse (ekskl. mva) til Deloitte AS og samarbeidende selskaper fordeler seg slik:

Morselskap			Konsern	
2018	2017		2018	2017
147 633	94 310	Lovpålagt revisjon	208 322	94 310
95 864	68 676	Andre attestasjoner	95 864	68 676
279 917	729 868	Andre tjenester utenfor revisjon *	292 065	729 868
523 414	892 854	Sum godtgjørelse revisor	596 251	892 854

* Gjelder skatte- og avgift-messig bistand fra Deloitte Advokatfirma AS og Deloitte AS herunder arbeid knyttet til ny selskapsstruktur.

Note 4 - Andre driftskostnader

Morselskap			Konsern	
2018	2017	Andre driftskostnader	2018	2017
23 353 468	32 215 489	Andre driftskostnader knyttet til drift av Gassnova SF	23 353 468	32 215 489
160 631 518	171 613 676	Kostnad til Fullskala CO ₂ -håndtering	160 631 518	171 613 676
		Eiendomsskatt TCM Assets AS	27 988 800	10 303 570
		Andre driftskostnader TCM Asset AS	3 905 473	1 612 439
183 984 985	203 829 164	Sum andre driftskostnader	215 879 258	215 745 173

Note 5 - Anleggsmidler
Morselskap

	Inventar og utstyr	Sum
Anskaffelseskost pr. 01.01	4 616 191	4 616 191
Tilgang	0	0
Anskaffelseskost pr. 31.12	4 616 191	4 616 191
Akkumulerte avskrivninger pr. 31.12	4 414 872	4 414 872
Balansført verdi pr. 31.12	201 319	201 319
Avskrivninger i året	34 446	34 446
Avskrivningstid	3-5 år	3-5 år
Ikke balansførte leieavtaler	2018	2017
Årlig leiekostnad, ikke balansført *	4 049 703	3 590 394
Leieperiode	1 år	1 år

* I 2018 er det inngått en leieavtale for nytt kontorbygg med estimert innflytning i 2. halvår 2020. Årlig leiekostnad vil da være kr 2,7 millioner pluss felleskostnader. Leieperioden er avtalt til 15 år.

Konsern

	Bygninger	Anlegg	Inventar og utstyr	Sum
Anskaffelseskost pr. 01.01	6 100 873	133 480 900	4 716 191	144 297 964
Tilgang	1 589 423	10 339 750	0	11 929 173
Justering fjerningsforpliktelse	0	-2 600 000	0	-2 600 000
Anskaffelseskost pr. 31.12	7 690 296	141 220 650	4 716 191	153 627 137
Akkumulerte avskrivninger pr. 31.12	1 405 313	27 556 075	4 462 094	33 423 482
Balansført verdi pr. 31.12	6 284 983	113 664 575	254 097	120 203 655
Avskrivninger i året	1 093 209	19 751 146	67 779	20 912 134
Avskrivningstid	7 År	7 År	3-5 år	
Ikke balansførte leieavtaler	2018	2017		
Årlig leiekostnad, ikke balansført*	7 801 164	5 147 391		
Leieperiode	1 år	1 år		

* Årlig leiekostnad ovenfor inkluderer faktisk bokført tomteleie for TCM Assets AS (kr 3.751.461), samt leie av kontorlokaler (kr 4.049.703).

Note 6 - Finansposter

Morselskap			Konsern	
2018	2017	Finansinntekt	2018	2017
2 571 358	1 496 746	Renteinntekt	2 630 747	1 508 449
48 681	18 874	Valutagevinst	48 681	18 874
2 620 039	1 515 620	Sum finansinntekt	2 679 428	1 527 323
2018	2017	Finanskostnad	2018	2017
1 784	-15	Rentekostnad	1 784	-15
15 472	13 357	Valutatap	15 472	13 357
0	0	Annen rentekostnad - fjerningsforpliktelse	2 600 000	0
17 257	13 342	Sum finanskostnad	2 617 257	13 342

Note 7 - Andre kortsiktige fordringer

Morselskap			Konsern	
2018	2017	Andre kortsiktige fordringer består av:	2018	2017
375 463	392 292	Forskuddsbetalte kostnader	375 463	392 292
7 370	52 780	Andre kortsiktige fordringer	7 370	1 029 565
0	9 370 940	Merverdiavgift til gode	0	9 370 940
382 833	9 816 012	Sum andre kortsiktige fordringer	382 833	10 792 797

Note 8 - Bundne midler

Morselskap			Konsern	
2018	2017	Bundne midler	2018	2017
3 010 009	2 474 337	Skattetrekksmidler på egen konto	3 010 009	2 474 337
3 010 009	2 474 337	Sum bundne midler	3 010 009	2 474 337

Note 9 - Egenkapital
Morselskap

	Innskudds- kapital	Annen egenkapital	Sum egenkapital
Egenkapital pr. 01.01	10 000 000	35 267 353	45 267 353
Aktuarmessig tap/gevinst ført mot annen egenkapital (-/+)		(14 983 137)	(14 983 137)
Årets resultat		6 637 990	6 637 990
Egenkapital pr. 31.12	10 000 000	26 922 206	36 922 206

Annen egenkapital består av innværende og tidligere års tilbakeholdte resultat, samt aktuarmessig tap/gevinst ført direkte mot annen egenkapital. Gassnova SF er eiet 100 % av staten ved Olje- og energidepartementet.

Konsern

	Innskudds- kapital	Annen egenkapital	Sum egenkapital
Egenkapital pr. 01.01	10 000 000	29 822 645	39 822 645
Aktuarielt tap/gevinst ført mot annen egenkapital (-/+)		(14 983 137)	(14 983 137)
Årets resultat		(11 427 578)	(11 427 578)
Egenkapital pr. 31.12	10 000 000	3 411 930	13 411 930

Note 10 - Pensjonsforpliktelse

Foretakets ansatte er medlemmer av pensjonsordninger som gir rett til fremtidige pensjonsytelser (ytelsesplaner). Ytelsene er basert på antall opptjeningsår og lønn ved oppnådd pensjonsalder. Foretaket er pliktig til å ha tjenestepensjonsordning etter lov om obligatorisk tjenestepensjon og ordningen oppfyller krav etter denne lov. Opptjente pensjonsrettigheter er sikret gjennom pensjonsordninger i Statens Pensjonskasse.

	2018	2017
Antall personer i ordningen	47	41
Aktive	42	38
Pensjonister	4	3
Oppsatte	1	0
Årets pensjonskostnad	2018	2017
Nåverdi av pensjoner opptjent i perioden	9 137 324	8 071 852
Effekt av årets planendring	0	0
Rentekostnad av pensjonsforpliktelse	1 697 873	1 628 010
Forventet avkastning på pensjonsmidlene	(1 999 438)	(1 639 395)
Administrasjonskostnad	137 183	120 000
Årets netto pensjonskostnad	8 972 942	8 180 466
Arbeidsgiveravgift	1 265 185	1 153 446
Årets netto pensjonskostnad inkl. arbeidsgiveravgift	10 238 127	9 333 912
Endring i pensjonsforpliktelse	31.12.2018	31.12.2017
Balansført pensjonsforpliktelse (over-) underfinansiering ved periodens begynnelse	32 347 840	21 196 360
Resultatført pensjonskostnad i perioden	10 238 127	9 333 912
Aktuarmessig tap (gevinst) ført mot egenkapital	14 983 137	5 377 487
Innbetalinger og utbetalt driftspensjon, inkl. AGA	(10 461 609)	(3 559 920)
Balansført pensjonsforpliktelse (over-) underfinansiering ved periodens slutt	47 107 495	32 347 840
Finansiell status	31.12.2018	31.12.2017
Pensjonsforpliktelse	96 033 070	74 328 473
Pensjonsmidler	54 746 922	45 978 044
Periodisert arbeidsgiveravgift	5 821 347	3 997 410
Netto pensjonsforpliktelse	47 107 495	32 347 840
Økonomiske forutsetninger	31.12.2018	31.12.2017
Diskonteringsrente	2,60 %	2,30 %
Forventet avkastning pensjonsmidler	4,30 %	4,00 %
Årlig forventet lønnsvekst	2,75 %	2,50 %
Årlig forventet regulering pensjon	1,75 %	1,50 %
Årlig forventet G-regulering	2,25 %	2,25 %
Forventet frivillig avgang før/etter 50 år	0,00 %	0,00 %
Uttakstilbøyelighet førtid (AFP)	0,00 %	0,00 %

Pensjonsmidlene består av investeringer i foretaksobligasjoner (OMF).

Note 11 - Annen kortsiktig gjeld

Morselskap			Konsern	
31.12.2018	31.12.2017	Annen kortsiktig gjeld består av:	31.12.2018	31.12.2017
5 013 048	5 036 151	Lønn, feriepenger o.l.	5 013 048	5 036 151
54 640 241	29 096 196	Påløpte kostnader	54 644 929	29 096 196
12 647 684	11 243 515	ACT EU-midler***	12 647 684	11 243 515
17 337 679	10 969 196	Netto skyldig vedrørende CO ₂ -håndteringsprosjekter*	17 337 679	10 969 196
0	0	TCM DA - kortsiktig gjeld **	10 063 303	2 576 340
89 638 653	56 345 058	Sum annen kortsiktig gjeld	99 706 643	58 921 398

* Netto skyldig OED per 31.12.2018 er knyttet til Fullskala CO₂-håndtering.

** Beløpet er forskuttet anleggsleie fra TCM DA til TCM Assets knyttet til 2019.

***ACT EU-midler

Gassnova har mottatt midler fra EU kommisjonen, via Norsk Forskningsråd, knyttet til ACT Programmet. Midlene skal utbetales til tilskuddsmottakere i henhold til fastsatt utbetalingsplan. Midlene som ikke er utbetalt til tilskuddsmottakerne per 31.12.2018 er klassifisert som kortsiktig gjeld i selskapets balanse. Oversikten nedenfor viser mottatte og utbetalte ACT Midler i 2018.

ACT EU-midler per 01.01.18	11 243 515
Mottatte ACT EU-midler 2018	7 628 704
Utbetalte ACT EU-midler i 2018	6 224 535
ACT EU-midler per 31.12.18	12 647 684

Note 12 - Transaksjoner og mellomværende med nærstående parter
Resultatmessige transaksjoner

Morselskap					Konsern	
2018	2017		Motpart	Resultatlinje	2018	2017
245 533 118	256 921 779	Tildelinger	OED	Inntekter	273 521 918	269 225 348
0	0	Leieinntekter	TCM DA	Inntekter	9 258 205	2 286 951
12 165 843	10 704 406	Salg av tjenester	TCM DA	Annen driftsinnt.	12 165 843	10 704 406
257 698 961	267 626 185	Sum			294 945 966	282 216 705

Motparter

Olje- og energidepartementet (OED) er eier av Gassnova SF.

CO2 Technology Centre Mongstad DA (avviklet) og Technology Centre Mongstad DA (TCM DA) eies av Den norske stat ved

Olje- og energidep., Equinor ASA, A/S Norske Shell, Sasol New Energy Holdings Pty Ltd. og Total E&P Norge AS. Statens andel forvaltes av Gassnova SF.

Transaksjoner

Tildelinger, herunder administrasjonstilskudd, faktureres i tråd med årlig bevilgning gitt i oppdragsbrev fra

Olje- og energidepartementet. Salg av tjenester til TCM DA faktureres i henhold til Participant's Agreement. I de tilfeller Gassnova SF

har pådratt kostnader på vegne av TCM DA er dette viderefakturert uten påslag. Leieinntekter faktureres fra TCM Assets AS til TCM DA, i henhold til inngåtte avtaler.

Mellomværende

	Kundefordringer	
	2018	2017
TCM DA	5 800 167	1 584 690
	Leverandørgjeld/Annen KG	
	2018	2017
TCM DA	10 063 303	2 576 340
	Øvrig langsiktig gjeld	
	2018	2017
TCM DA *	5 870 260	4 079 186

* Beløpet er forskuttet anleggsleie fra TCM DA til TCM Assets, som vil inntektsføres i 2019-2020.

Note 13 - Datterselskap

		Egenkapital		
Datterselskap	Forretningskontor	Stemme/eieandel	31.12.2018	31.12.2017
TCM Assets	Porsgrunn	100 %	(23 510 275)	(5 444 707)

Note 14 - Fjerningsforpliktelse

I henhold til inngått avtale mellom TCM Assets AS og Equinor ASA, er TCM Assets AS forpliktet til å fjerne anlegg og utstyr, samt utføre miljømessig oppryddingsarbeid ved opphør av driften ved teknologiseret forutsatt at anleggene eller utstyret ikke ønskes overtatt av andre. I henhold til Prop. 129 S (2016-2017) og Innst. 401 S (2016-2017), vedtak XXIV har Stortinget samtykket til at Olje- og energidepartementet kan pådra staten forpliktelser utover gitt bevilgning under kap. 1840, post 71, som følge av riving av anleggene ved TCM når dette eventuelt iverksettes.

Kostnader knyttet til fjerning og opprydding er estimert og balanseført i henhold til NRS. Beregningen baserer seg på en innhentet vurdering fra tredjeparts selskap og selskapets egne vurderinger. Per 31. desember 2018 fremkommer fjerningsforpliktelsen knyttet til anlegg som vist nedenfor. Den estimerte fjerningsforpliktelsen er basert på at hele anlegget fjernes samtidig.

Det er ikke beregnet eller avsatt fjerningsforpliktelse for fjerning av bygninger (administrasjonsbygget), da det ikke er ventet at dette skal fjernes ved et eventuelt opphør av virksomheten.

Estimatet på selskapets fjerningsforpliktelse inkluderer forutsetninger om kostnader ved fjerning og tidspunktet for fjerning.

Beregningen omfatter betydelig skjønn og kan endres over tid avhengig av endrede forutsetninger og måten fjerningen gjennomføres på.

(Beløp i NOK 1 000,-)	Total
Bokført verdi/fjerningsforpliktelse 01.01	134 000
Endret avsetning grunnet endrede anslag for fjerningskostnader	(2 600)
Endret avsetning grunnet endring i tid	2 600
Andre endringer i fjerningsforpliktelsen	0
Beløp benyttet i løpet av perioden	0
Ubenyttet beløp som er tilbakeført i perioden	0
Bokført verdi 31.12.2018	134 000

Note 15 - Skatt

Skattekostnader i konsernet knytter seg i sin helhet til datterselskapet TCM Assets AS.

Konsernet:

	2018	2017
Årets resultat før skattekostnad	(11 427 578)	(3 617 967)
Permanente forskjeller	(6 637 990)	(3 826 740)
Endringer midlertidige forskjeller	17 404 482	2 377 599
Årets skattegrunnlag	(661 085)	(5 067 108)
Betalbar skatt på årets resultat	0	0

Spesifikasjon av grunnlag for utsatt skattefordel:

	01.01.2018	31.12.2018	Endringer
Driftsmidler	(2 377 599)	(19 782 081)	17 404 482
Fremførbart underskudd	(5 067 108)	(5 728 193)	661 085
Midlertidige forskjeller, resultateffekt	(7 444 707)	(25 510 275)	18 065 567
Ikke balanseført utsatt skattefordel	7 444 707	25 510 275	(18 065 567)
Netto balanseført utsatt sk.fordel 22 %	0	0	0

Utsatt skattefordel er ikke regnskapsført/balanseført på grunn av usikkerhet knyttet til tidspunkt for realisasjon.

Note 16 - Lederlønnserklæring

Erklæring om fastsettelse av lønn og annen godtgjørelse til ledende ansatte i Gassnova SF

1. Utgangspunktet for foretakets lederlønnspolitik

Styret i Gassnova SF mener de ansatte er foretakets viktigste ressurs og er opptatt av at foretaket tilbyr konkurransedyktige vilkår slik at foretaket tiltrekker seg og beholder dyktige medarbeidere. Retningslinjene for lederlønnfastsettelsen er basert på «Retningslinjer for lønn og annen godtgjørelse til ledende ansatte i foretak og selskaper med statlig eierandel» av 13. februar 2015, fastsatt av Nærings- og fiskeridepartementet. Ledende ansatte omfatter Administrerende Direktør og andre ledende ansatte, jf. Ot.prp. nr. 55 (2005–2006), som viser til regnskapsloven og allmennsaksjelovens regler om «ledende ansatte». Lederlønningene i Gassnova SF fastsettes derfor ut fra følgende hovedprinsipper: Lederlønningene skal være konkurransedyktige, men foretaket skal ikke være lønnsledende. Foretaket skal tiltrekke seg og beholde gode ledere. Lønningene (summen av godtgjørelsene som mottas) skal normalt ligge rundt gjennomsnittet av lederlønninger for tilsvarende ledere i sammenlignbare virksomheter. Det er styrets ansvar å fastsette retningslinjer for godtgjørelse til ledende ansatte. Administrerende direktørs godtgjørelse fastsettes av styret. Administrerende direktør er ansvarlig for lønnfastsettelsen i foretaket.

2. Hvem er omfattet av retningslinjene

Administrerende direktør og ledergruppen er direkte omfattet av retningslinjene.

3. Hvilken periode gjelder erklæringen for

Erklæringen gjelder for 2019. Prinsippene er ikke endret fra 2018. Administrerende direktør vil legge erklæringen til grunn for sitt arbeid etter behandlingen i styremøte i januar 2019.

Lederlønnspolitikken for 2018 har fulgt de retningslinjer som var inntatt i årsregnskapet for 2017.

4. Hovedprinsippene i foretakets lederlønnspolitik

Fastlønnen skal være hovedelementet i ledernes lønn. Det gjelder ingen særskilte rammer for fastlønnens størrelse, men fastlønnen skal være markedsmessig. Administrerende direktør skal være lønnsledende i foretaket. Det kan foretas årlige undersøkelser av lønn for sammenlignbare stillinger ved bruk av eksterne konsulenter og samarbeidspartnere.

I tillegg til fastlønnen kan lederne motta tilleggssytelser. Nedenfor kommenteres fastlønn og de enkelte tilleggssytelser som kan benyttes mer spesifikt.

4.1. Fastlønn

Fastlønnen er definert som brutto årslønn før skatt og før beregning av variabel lønn og andre tilleggssytelser.

4.2. Naturalytelser og andre særlige ordninger

Ledende ansatte kan ha naturalytelser som er vanlige for sammenlignbare stillinger som for eksempel fri telefon, bærbar-pc, fri bredbåndstilknytning og bruk, behovsprøvd bilgodtgjørelse og parkering. Som hovedregel søker foretaket å samle kompensasjon og ytelser gjennom lønnssystemet.

5. Pensjonsordninger

Foretakets pensjonsordning for alle ansatte er basert på Statens Pensjonskasses til enhver tid gjeldende regler for pensjonsalder og aldersgrense, og samlet kompensasjonsgrad skal ikke overstige 66 prosent av lønnen, dog begrenset opp til 12G. Dette ivaretas av foretakets medlemskap i Statens Pensjonskasse i medhold av vedtak i Forbruker- og administrasjonsdepartementet av 26.6.2007. Alle ansatte i foretaket har rett til AFP ved at foretaket er med i Statens Pensjonskasses ordning for dette (førtidspensjon).

6. Etterlønnordninger

I forhåndsavtale hvor Administrerende direktør fraskriver seg bestemmelsene om oppsigelsesvern i arbeidsmiljøloven kan det avtales sluttvederlag.

Sluttvederlag skal ikke benyttes ved frivillig avgang med mindre det foreligger særlige grunner for det. Det henvises til avsnitt vedrørende sluttvederlag i «Retningslinjer for lønn og annen godtgjørelse til ledende ansatte i foretak og selskaper med statlig eierandel» hvor samlet sluttvederlag og lønn i oppsigelsestiden i sum ikke bør overstige 12 månedslønner, samt retningslinjer for eventuell reduksjon av sluttvederlaget.

I tråd med de samme retningslinjene kan det for øvrige ledende ansatte ikke inngås forhåndsavtale om sluttvederlag hvor kompensasjon ved fratredelse er endelig fastsatt. Det kan i stedet inngås forhåndsavtale om rimelig sluttvederlag som får virkning dersom den ansatte ikke bestrider oppsigelsen. For slikt sluttvederlag vil ovennevnte retningslinjer gjelde tilsvarende.

7.3 REVISJONSBERETNING GASSNOVA

Deloitte.

Deloitte AS
Dronning Eufemias gate 14
Postboks 221 Sentrum
NO-0103 Oslo
Norway

Tel: +47 23 27 90 00
Fax: +47 23 27 90 01
www.deloitte.no

Til foretaksmøte i Gassnova SF

UAVHENGIG REVISORS BERETNING

Uttalelse om revisjonen av årsregnskapet

Konklusjon

Vi har revidert Gassnova SFs årsregnskap som viser et overskudd i selskapsregnskapet på kr 6 637 990 og et underskudd i konsernregnskapet på kr 11 427 578. Årsregnskapet består av:

- selskapsregnskapet, som består av balanse per 31. desember 2018, resultatregnskap og kontantstrømoppstilling for regnskapsåret avsluttet per denne datoen og noteopplysninger, herunder et sammendrag av viktige regnskapsprinsipper, og
- konsernregnskapet, som består av balanse per 31. desember 2018, resultatregnskap og kontantstrømoppstilling for regnskapsåret avsluttet per denne datoen og noteopplysninger, herunder et sammendrag av viktige regnskapsprinsipper.

Etter vår mening:

- er årsregnskapet avgitt i samsvar med lov og forskrifter
- gir det medfølgende selskapsregnskapet et rettviseende bilde av den finansielle stillingen til Gassnova SF per 31. desember 2018 og av foretakets resultater og kontantstrømmer for regnskapsåret som ble avsluttet per denne datoen i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge.
- gir det medfølgende konsernregnskapet et rettviseende bilde av den finansielle stillingen til konsernet Gassnova SF per 31. desember 2018 og av konsernets resultater og kontantstrømmer for regnskapsåret som ble avsluttet per denne datoen i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge.

Grunnlag for konklusjonen

Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder de internasjonale revisjonsstandardene International Standards on Auditing (ISA-ene). Våre oppgaver og plikter i henhold til disse standardene er beskrevet i Revisors oppgaver og plikter ved revisjon av årsregnskapet. Vi er uavhengige av foretaket og konsernet slik det kreves i lov og forskrift, og har overholdt våre øvrige etiske forpliktelser i samsvar med disse kravene. Etter vår oppfatning er innhentet revisjonsbevis tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Øvrig informasjon

Ledelsen er ansvarlig for øvrig informasjon. Øvrig informasjon omfatter informasjon i Årsrapporten bortsett fra årsregnskapet og den tilhørende revisjonsberetningen.

Vår uttalelse om revisjonen av årsregnskapet dekker ikke øvrig informasjon, og vi attesterer ikke den øvrige informasjonen.

I forbindelse med revisjonen av årsregnskapet er det vår oppgave å lese øvrig informasjon med det formål å vurdere hvorvidt det foreligger vesentlig inkonsistens mellom øvrig informasjon og årsregnskapet, kunnskap vi har opparbeidet oss under revisjonen, eller hvorvidt den tilsynelatende inneholder vesentlig feilinformasjon.

Deloitte AS and Deloitte Advokatfirma AS are the Norwegian affiliates of Deloitte NWE LLP, a member firm of Deloitte Touche Tohmatsu Limited ("DTTL"), its network of member firms, and their related entities. DTTL and each of its member firms are legally separate and independent entities. DTTL (also referred to as "Deloitte Global") does not provide services to clients. Please see www.deloitte.no for a more detailed description of DTTL and its member firms.

Registrert i Foretaksregisteret Medlemmer av Den norske Revisorforening Organisasjonsnummer: 980 211 282

© Deloitte AS

Dersom vi konkluderer med at den øvrige informasjonen inneholder vesentlig feilinformasjon er vi pålagt å rapportere det. Vi har ingenting å rapportere i så henseende.

Styrets og daglig leders ansvar for årsregnskapet

Styret og daglig leder (ledelsen) er ansvarlig for å utarbeide årsregnskapet i samsvar med lov og forskrifter, herunder for at det gir et rettviseende bilde i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge. Ledelsen er også ansvarlig for slik intern kontroll som den finner nødvendig for å kunne utarbeide et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil.

Ved utarbeidelsen av årsregnskapet er ledelsen ansvarlig for å ta standpunkt til foretakets og konsernets evne til fortsatt drift, og på tilbørlig måte å opplyse om forhold av betydning for fortsatt drift. Forutsetningen om fortsatt drift skal legges til grunn for årsregnskapet så lenge det ikke er sannsynlig at virksomheten vil bli avvirket.

Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet

Vårt mål med revisjonen er å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet som helhet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil, og å avgi en revisjonsberetning som inneholder vår konklusjon. Betryggende sikkerhet er en høy grad av sikkerhet, men ingen garanti for at en revisjon utført i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, alltid vil avdekke vesentlig feilinformasjon som eksisterer. Feilinformasjon kan oppstå som følge av misligheter eller utilsiktede feil. Feilinformasjon blir vurdert som vesentlig dersom den enkeltvis eller samlet med rimelighet kan forventes å påvirke økonomiske beslutninger som brukerne foretar basert på årsregnskapet.

Som del av en revisjon i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, utøver vi profesjonelt skjønn og utviser profesjonell skepsis gjennom hele revisjonen. I tillegg:

- identifiserer og anslår vi risikoen for vesentlig feilinformasjon i regnskapet, enten det skyldes misligheter eller utilsiktede feil. Vi utformer og gjennomfører revisjonshandlinger for å håndtere slike risikoer, og innhenter revisjonsbevis som er tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon. Risikoen for at vesentlig feilinformasjon som følge av misligheter ikke blir avdekket, er høyere enn for feilinformasjon som skyldes utilsiktede feil, siden misligheter kan innebære samarbeid, forfalskning, bevisste utelatelser, uriktige fremstillinger eller overstyring av internkontroll.
- opparbeider vi oss en forståelse av den interne kontroll som er relevant for revisjonen, for å utforme revisjonshandlinger som er hensiktsmessige etter omstendighetene, men ikke for å gi uttrykk for en mening om effektiviteten av foretakets og konsernets interne kontroll.
- evaluerer vi om de anvendte regnskapsprinsippene er hensiktsmessige og om regnskapsestimaterne og tilhørende noteopplysninger utarbeidet av ledelsen er rimelige.
- konkluderer vi på hensiktsmessigheten av ledelsens bruk av fortsatt drift-forutsetningen ved avleggelsen av regnskapet, basert på innhentede revisjonsbevis, og hvorvidt det foreligger vesentlig usikkerhet knyttet til hendelser eller forhold som kan skape tvil av betydning om foretakets og konsernets evne til fortsatt drift. Dersom vi konkluderer med at det eksisterer vesentlig usikkerhet, kreves det at vi i revisjonsberetningen henleder oppmerksomheten på tilleggsopplysningene i regnskapet, eller, dersom slike tilleggsopplysninger ikke er tilstrekkelige, at vi modifierer vår konklusjon om årsregnskapet og årsberetningen. Våre konklusjoner er basert på revisjonsbevis innhentet inntil datoen for revisjonsberetningen. Etterfølgende hendelser eller forhold kan imidlertid medføre at foretaket og konsernet ikke fortsetter driften.
- evaluerer vi den samlede presentasjonen, strukturen og innholdet, inkludert tilleggsopplysningene, og hvorvidt årsregnskapet representerer de underliggende transaksjonene og hendelsene på en måte som gir et rettviseende bilde.
- innhenter vi tilstrekkelig og hensiktsmessig revisjonsbevis vedrørende den finansielle informasjonen til enhetene eller forretningsområdene i konsernet for å kunne gi uttrykk for en

mening om det konsoliderte regnskapet. Vi er ansvarlige for å lede, følge opp og gjennomføre konsernrevisjonen. Vi alene er ansvarlige for vår revisjonskonklusjon.

Vi kommuniserer med dem som har overordnet ansvar for styring og kontroll blant annet om det planlagte omfanget av revisjonen og til hvilken tid revisjonsarbeidet skal utføres. Vi utveksler også informasjon om forhold av betydning som vi har avdekket i løpet av revisjonen, herunder om eventuelle svakheter av betydning i den interne kontrollen.

Uttalelse om andre lovmessige krav

Konklusjon om årsberetningen

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, mener vi at opplysningene i årsberetningen om årsregnskapet og forutsetningen om fortsatt drift er konsistente med årsregnskapet og i samsvar med lov og forskrifter.

Konklusjon om registrering og dokumentasjon

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendig i henhold til internasjonal standard for attestasjonsoppdrag (ISAE) 3000 «Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller forenklet revisorkontroll av historisk finansiell informasjon», mener vi at ledelsen har oppfylt sin plikt til å sørge for ordentlig og oversiktlig registrering og dokumentasjon av foretakets regnskapsopplysninger i samsvar med lov og god bokføringskikk i Norge.

Oslo, 1. mars 2019
Deloitte AS

Mette Herdlevær
statsautorisert revisor

8 ÅRSREGNSKAP TCM ASSETS AS

8.1 ÅRSREGNSKAP TCM ASSETS AS

Resultatregnskap for 2018 TCM ASSETS AS

	Note	2018	2017
Leieinntekt		9 258 205	2 286 951
Tilskudd		27 988 800	10 303 570
Sum driftsinntekter		37 247 005	12 590 521
Avskrivning	4	(20 877 689)	(8 130 922)
Annen driftskostnad	1, 3	(31 894 273)	(11 916 010)
Sum driftskostnader		(52 771 961)	(20 046 931)
Driftsresultat		(15 524 956)	(7 456 410)
Annen renteinntekt		59 389	11 703
Sum finansinntekter		59 389	11 703
Annen rentekostnad	5	(2 600 000)	0
Sum finanskostnader		(2 600 000)	0
Netto finansposter		(2 540 611)	11 703
Ordinært resultat før skattekostnad		(18 065 567)	(7 444 707)
Skattekostnad på ordinært resultat	7, 8	0	0
Ordinært resultat		(18 065 567)	(7 444 707)
Årsresultat	11	(18 065 567)	(7 444 707)
Overføringer			
Udekket tap	11	(18 065 567)	(7 444 707)
Sum		(18 065 567)	(7 444 707)

Balanse pr. 31. desember 2018

TCM ASSETS AS

	Note	2018	2017
EIENDELER			
Anleggsmidler			
Varige driftsmidler			
Bygninger	4	6 284 983	5 788 769
Anlegg, driftsløsøre og inventar	4	113 717 353	125 762 082
Sum varige driftsmidler		120 002 336	131 550 851
Sum anleggsmidler		120 002 336	131 550 851
Omløpsmidler			
Fordringer			
Kundefordringer		2 425 224	0
Andre fordringer		658 578	976 784
Sum fordringer		3 083 802	976 784
Bankinnskudd, kontanter og lignende	2	5 284 114	2 696 533
Sum bankinnskudd, kontanter og lignende		5 284 114	2 696 533
Sum omløpsmidler		8 367 915	3 673 317
Sum eiendeler		128 370 251	135 224 168

Balanse pr. 31. desember 2018

TCM ASSETS AS

	Note	2018	2017
EGENKAPITAL OG GJELD			
Egenkapital			
Innskutt egenkapital			
Aksjekapital (2 000 000 aksjer à kr 1,00)	9, 10, 11	2 000 000	2 000 000
Sum innskutt egenkapital		2 000 000	2 000 000
Opptjent egenkapital			
Udekket tap	11	(25 510 275)	(7 444 707)
Sum opptjent egenkapital		(25 510 275)	(7 444 707)
Sum egenkapital	11	(23 510 275)	(5 444 707)
Gjeld			
Avsetning for forpliktelser			
Fjerningsforpliktelse	5	134 000 000	134 000 000
Sum avsetning for forpliktelser		134 000 000	134 000 000
Annen langsiktig gjeld			
Andre avsetninger	6	5 870 260	4 079 186
Sum annen langsiktig gjeld		5 870 260	4 079 186
Sum langsiktig gjeld		139 870 260	138 079 186
Kortsiktig gjeld			
Leverandørgjeld		1 942 276	13 349
Annen kortsiktig gjeld	6	10 067 990	2 576 340
Sum kortsiktig gjeld		12 010 266	2 589 689
Sum gjeld		151 880 526	140 668 875
Sum egenkapital og gjeld		128 370 251	135 224 168

Porsgrunn, 01.03.2019
I styret for TCM Assets AS

Roy Vardheim
Styrets leder

Ingveig Slettebø
Styremedlem

Regnskapsprinsipper

TCM Assets AS ble stiftet den 24. mai 2017. Formålet med TCM Assets er å eie CO₂ fangst-anlegg på Teknologisenteret Mongstad og å leie ut anleggene til et driftsselskap, samt drive virksomhet som naturlig hører til dette, herunder administrasjon og tilretteleggelse for utvikling av testing- og forskningstjenester. Anlegg og administrasjonsbygg med tilhørende løsøre ble 18. august 2017 overdratt til TCM Assets AS fra CO₂ Technology Centre Mongstad DA, som avviklet driften 17. august 2017. Anlegget er lokalisert på Mongstad i Lindås kommune. TCM Assets AS leier ut anlegget til et driftsselskap. Selskapets er administrert av Gassnova SF og forretningskontoret ligger i Porsgrunn kommune.

Årsregnskapet er satt opp i samsvar med reglene for små foretak i regnskapsloven, samt god regnskapsskikk.

Driftsinntekter

Leieinntekt regnskapsføres når den er opptjent, altså når krav på vederlag oppstår. Dette skjer når selskapet, i henhold til inngåtte avtaler, har krav på vederlag. Inntektene regnskapsføres med verdien av vederlaget på transaksjonstidspunktet.

TCM Assets AS mottar bevilgninger fra staten for å dekke sine kostnader knyttet til eiendomsskatt. Midlene bevilges årlig av Stortinget og er presentert som tilskudd i regnskapet. Kostnadene knyttet til eiendomsskatt regnskapsføres under andre driftskostnader.

Omløpsmidler/Kortsiktig gjeld

Omløpsmidler og kortsiktig gjeld omfatter normalt poster som forfaller til betaling innen ett år etter balansedagen, samt poster som knytter seg til varekretsløpet. Øvrige poster er klassifisert som anleggsmidler/langsiktig gjeld. Omløpsmidler vurderes til laveste verdi av anskaffelseskost og antatt virkelig verdi. Kortsiktig gjeld balanseføres til nominelt beløp på etableringstidspunktet.

Anleggsmidler/Langsiktig gjeld

Anleggsmidler omfatter eiendeler bestemt til varig eie og bruk. Anleggsmidler er vurdert til anskaffelseskost, men nedskrives til virkelig verdi dersom verdifallet ikke forventes å være forbigående. Langsiktig gjeld balanseføres til nominelt beløp på etableringstidspunktet.

Varige driftsmidler

Varige driftsmidler er bokført til historisk anskaffelseskost. Driftsmidlene avskrives årlig etter en lineær avskrivningssats hvor den økonomiske levetiden er lagt til grunn. Varige driftsmidler nedskrives til gjenvinnbart beløp ved verdifall som ikke forventes å være forbigående. Gjenvinnbart beløp er det høyeste av netto salgsverdi og verdi i bruk. Verdi i bruk er nåverdi av fremtidige kontantstrømmer knyttet til eiendelen. Nedskrivningen reverseres når grunnlaget for nedskrivningen ikke lengre er til stede.

Fordringer

Fordringer er oppført i balansen til pålydende etter fradrag for avsetning for forventet tap. Avsetning til tap gjøres på grunnlag av individuelle vurderinger av de enkelte fordringene.

Bankinnskudd, kontanter og lignende

Bankinnskudd, kontanter og lignende inkluderer kontanter, bankinnskudd og andre betalingsmidler med forfallsdato som er kortere enn tre måneder fra anskaffelsen.

Skatt

Skattekostnaden i resultatregnskapet omfatter både periodens betalbare skatt og endring i utsatt skatt. Utsatt skatt er beregnet med 22 % på grunnlag av de midlertidige forskjeller som eksisterer mellom regnskapsmessige og skattemessige verdier, samt skattemessig underskudd til fremføring ved utgangen av regnskapsåret. Skatteøkende og skattereduserende midlertidige forskjeller som reverserer eller kan reversere i samme periode er utlignet og skattevirkningen er beregnet på nettogrunnlaget.

Fjerningsforpliktelse

TCM Assets AS overtok administrasjonsbygg og anlegg for testing av CO₂-fangst fra CO2 Technology Centre Mongstad DA 18. august 2017. Selskapet betalte ikke noe kontantvederlag for anleggene; vederlaget utgjør dermed summen av de forpliktelser som TCM Assets AS har pådratt seg ved overtakelsen, bokført som fjerningsforpliktelse (se note 5). Anlegget ble på overdragelsestidspunktet verdsatt til 134 MNOK.

Forpliktelser knyttet til fjerning regnskapsføres når selskapet er juridisk forpliktet til å fjerne et anlegg. Forpliktelsen innregnes til nåverdien av estimerte fremtidige utgifter. Diskonteringsrenten som anvendes ved beregning av fjerningsforpliktelsen er risikofri rente som hensyn tar tidshorisonten for underliggende kontantstrømmer. Når forpliktelsen oppstår, blir samme beløp balanseført som en del av kostprisen til relatert eiendel og avskrives deretter sammen med denne. Endring i forpliktelsen som følge av endret estimat behandles som en justering av forpliktelsen med tilsvarende justering av eiendelen. Endring i forpliktelsen som følge av endring i tid regnskapsføres som annen rentekostnad.

Note 1 - Ytelse til ledende personer

Ytelse til ledende personer

Det er ikke utbetalt lønn eller godtgjørelse i selskapet for 2018. Selskapet blir administrert av eier Gassnova SF.

Note 2 - Bankinnskudd

Posten inneholder kun frie midler.

Note 3 - Revisjon

Revisjon og andre tjenester

Kostnadsført revisjonshonorar i 2018 utgjør kr 60 689. Honorar for annen bistand utgjør kr 12 148.

Note 4 - Spesifikasjon av varige driftsmidler

Spesifikasjon varige driftsmidler	Bygninger og annen		Driftsløsøre	Sum
	fast eiendom	Anlegg		
Anskaffelseskost 01.01.2018	6 100 873	133 480 900	100 000	139 681 773
Tilgang i året	1 589 423	10 339 751	0	11 929 174
Justering fjerningsforpliktelse	0	(2 600 000)	0	(2 600 000)
Anskaffelseskost 31.12.2018	7 690 296	141 220 651	100 000	149 010 947
Akk. av- og nedskr. 01.01.2018	(312 104)	(7 804 929)	(13 889)	(8 130 922)
Akkumulerte avskr. 31.12.2018	(1 405 313)	(27 556 076)	(47 222)	(29 008 611)
Balanseført verdi pr. 31.12.2018	6 284 983	113 664 575	52 778	120 002 336
Årets avskrivninger	(1 093 209)	(19 751 147)	(33 333)	(20 877 689)
Økonomisk levetid	5 - 7 år	5 - 7 år	3 år	
Avskrivningsplan	14,29 %	14,29%	33,33%	

Note 5 - Fjerningsforpliktelse

I henhold til inngått avtale mellom TCM Assets AS og Equinor ASA, er TCM Assets AS forpliktet til å fjerne anlegg og utstyr, samt utføre miljømessig oppryddingsarbeid ved opphør av driften ved teknologiseret forutsatt at anleggene eller utstyret ikke ønskes overtatt av andre. I henhold til Prop. 129 S (2016-2017) og Innst. 401 S (2016-2017), vedtak XXIV har Stortinget samtykket til at Olje- og energidepartementet kan pådra staten forpliktelser utover gitt bevilgning under kap. 1840, post 71, som følge av riving av anleggene ved TCM når dette eventuelt iverksettes.

Kostnader knyttet til fjerning og opprydding er estimert og balanseført i henhold til NRS. Beregningen baserer seg på en innhentet vurdering fra tredjeparts selskap og selskapets egne vurderinger.

Per 31. desember 2018 fremkommer fjerningsforpliktelsen knyttet til anlegg som vist nedenfor. Den estimerte fjerningsforpliktelsen er basert på at hele anlegget fjernes samtidig. Det er ikke beregnet eller avsatt fjerningsforpliktelse for fjerning av bygninger (administrasjonsbygget), da det ikke er ventet at dette skal fjernes ved et eventuelt opphør av virksomheten. Estimater på selskapets fjerningsforpliktelse inkluderer forutsetninger om kostnader ved fjerning og tidspunktet for fjerning. Beregningen omfatter betydelig skjønn og kan endres over tid avhengig av endrede forutsetninger og måten fjerningen gjennomføres på.

(Beløp i NOK 1 000,-)	Total
Bokført verdi/fjerningsforpliktelse 01.01	134 000
Endret avsetning grunnet endrede anslag for fjerningskostnader	(2 600)
Endret avsetning grunnet endring i tid	2 600
Andre endringer i fjerningsforpliktelsen	0
Beløp benyttet i løpet av perioden	0
Ubenyttet beløp som er tilbakeført i perioden	0
Bokført verdi 31.12	134 000

Note 6 - Nærstående parter

Technology Center Mongstad DA

Spesifikasjon	2018	2017
Lansiktig gjeld	5 870 260	4 079 186
Kortsiktig gjeld	10 063 303	2 576 340
Sum Gjeld	15 938 250	6 655 526

Beløpet er forskuttet anleggsleie fra TCM DA til TCM Assets AS, som vil inntektsføres over kontraktens løpetid (3 år).

Note 7 - Midl. forskjeller - Utsatt skatt/skattefordel

Utsatt skatt/utsatt skattefordel i balansen avsettes på grunnlag av forskjeller mellom regnskapsmessige og skattemessige verdier i henhold til norsk regnskapsstandard for skatt. Midlertidige skatteøkende og skattereduserende forskjeller som kan utlignes er nettoført.

Midlertidige forskjeller knyttet til:	01.01.2018	31.12.2018	Endring
Anleggsmidler	(2 377 599)	(19 782 080)	17 404 482
Skattemessig fremførbart underskudd	(5 067 109)	(5 728 195)	661 086
Netto forskjeller	(7 444 707)	(25 510 275)	18 065 567
Skattereduserende forskjeller som ikke kan utlignes	7 444 707	25 510 275	(18 065 567)
Sum midlertidige forskjeller	0	0	0
Utsatt skattefordel 31.12.18. basert på 22%	0	0	0

Utsatt skattefordel balanseføres ikke, dette i henhold til God regnskapskikk for små foretak.

Note 8 - Skatt

Grunnlag for beregning av skatt	2018	2017
Ordinært resultat før skattekostnad	(18 065 567)	(7 444 707)
+/- Årets endring i midlertidige forskjeller	17 404 482	2 377 599
Årets skattegrunnlag	(661 085)	(5 067 108)
Skattekostnad i resultatregnskapet	0	0
Betalbar skatt i balansen	0	0

Note 9 - Aksjekapital

Foretaket har 2 000 000 aksjer, pålydende kr 1, noe som gir en samlet aksjekapital på kr 2 000 000. Det er kun en aksjeklasse i selskapet og alle eies av Gassnova SF.

Note 10 - Aksjonærliste

Foretakets aksjonærer pr 31.12.2018

Foretaket har 1 aksjonær.

Aksjonærens navn	Antall aksjer	Eierandel
Gassnova SF	2 000 000	100%
	2 000 000	100%

Note 11 - Egenkapital

Spesifikasjon egenkapital	Aksjekapital	Udekket tap	Sum
Egenkapital 01.01.2018	2 000 000	(7 444 707)	(5 444 707)
Årets resultat		(18 065 567)	(18 065 567)
Egenkapital 31.12.2018	2 000 000	(25 510 275)	(23 510 275)

I samsvar med regnskapslovens §3-3 bekreftes det at forutsetningen om fortsatt drift er lagt til grunn ved utarbeidelsen av regnskapet. Selskapets regnskapsmessige egenkapital er tapt og styrets handleplikt iht. regnskapsloven §3-5 er dermed trådd i kraft. Styret har sikret at selskapet har tilstrekkelige inntekter til å dekke sine løpende driftsforpliktelser gjennom etablert leieavtale med TCM DA og gjennom bevilgninger fra staten som dekker kostnader knyttet til eiendomsskatt. Fremtidig fjerningsforpliktelse finansieres i henhold til gjeldende avtaleverk av leietakerne dersom anlegget besluttes fjernet etter gjeldende leieperiode, alternativt av TCM Assets dersom TCM Assets velger å ta tilbake leieobjektet etter utløpet av leieperioden. Det vises i denne forbindelse til Prop. 129 S (2016-2017) og Innst. 401 S (2016-2017), vedtak XXIV hvor Stortinget har samtykket til at Olje- og energidepartementet kan pådra staten forpliktelser utover gitt bevilgning under kap. 1840, post 71, som følge av rivning av anleggene ved TCM når dette eventuelt iverksettes, se note 5.

Styret bekrefter på denne bakgrunn at forutsetningen om fortsatt drift er tilstede.

Det er igangsatt arbeid knyttet til fornyelse av eksisterende avtaler for å sikre utnyttelse og drift av selskapets anlegg.

8.2 REVISJONSBERETNING TCM ASSETS AS

Deloitte AS
Dronning Eufemias gate 14
Postboks 221 Sentrum
NO-0103 Oslo
Norway

Tel: +47 23 27 90 00
Fax: +47 23 27 90 01
www.deloitte.no

Til generalforsamlingen i TCM Assets AS

UAVHENGIG REVISORS BERETNING

Uttalelse om revisjonen av årsregnskapet

Konklusjon

Vi har revidert TCM Assets AS' årsregnskap som viser et underskudd på kr 18 065 567. Årsregnskapet består av balanse per 31. desember 2018, resultatregnskap for regnskapsåret avsluttet per denne datoen og noteopplysninger til årsregnskapet, herunder et sammendrag av viktige regnskapsprinsipper.

Etter vår mening er det medfølgende årsregnskapet avgitt i samsvar med lov og forskrifter og gir et rettviseende bilde av selskapets finansielle stilling per 31. desember 2018, og av dets resultater for regnskapsåret avsluttet per denne datoen i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge.

Grunnlag for konklusjonen

Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder de internasjonale revisjonsstandardene International Standards on Auditing (ISA-ene). Våre oppgaver og plikter i henhold til disse standardene er beskrevet i Revisors oppgaver og plikter ved revisjon av årsregnskapet. Vi er uavhengige av selskapet slik det kreves i lov og forskrift, og har overholdt våre øvrige etiske forpliktelser i samsvar med disse kravene. Etter vår oppfatning er innhentet revisjonsbevis tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Styrets ansvar for årsregnskapet

Styret (ledelsen) er ansvarlig for å utarbeide årsregnskapet i samsvar med lov og forskrifter, herunder for at det gir et rettviseende bilde i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge. Ledelsen er også ansvarlig for slik internkontroll som den finner nødvendig for å kunne utarbeide et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil.

Ved utarbeidelsen av årsregnskapet må ledelsen ta standpunkt til selskapets evne til fortsatt drift og opplyse om forhold av betydning for fortsatt drift. Forutsetningen om fortsatt drift skal legges til grunn for årsregnskapet så lenge det ikke er sannsynlig at virksomheten vil bli avviklet.

Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet

Vårt mål med revisjonen er å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet som helhet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil, og å avgi en revisjonsberetning som inneholder vår konklusjon. Betryggende sikkerhet er en høy grad av sikkerhet, men ingen garanti for at en revisjon utført i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, alltid vil avdekke vesentlig feilinformasjon som eksisterer. Feilinformasjon kan oppstå som følge av misligheter eller utilsiktede feil. Feilinformasjon blir vurdert som vesentlig dersom den enkeltvis eller samlet med rimelighet kan forventes å påvirke økonomiske beslutninger som brukerne foretar basert på årsregnskapet.

Som del av en revisjon i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, utøver vi profesjonelt skjønn og utviser profesjonell skepsis gjennom hele revisjonen. I tillegg:

- identifiserer og anslår vi risikoen for vesentlig feilinformasjon i regnskapet, enten det skyldes misligheter eller utilsiktede feil. Vi utformer og gjennomfører revisjonshandlinger for å håndtere slike risikoer, og innhenter revisjonsbevis som er tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon. Risikoen for at vesentlig feilinformasjon som følge av misligheter ikke blir avdekket, er høyere enn for feilinformasjon som skyldes utilsiktede feil, siden misligheter kan innebære samarbeid, forfalskning, bevisste utelatelser, uriktige fremstillinger eller overstyring av internkontroll.
- opparbeider vi oss en forståelse av den interne kontroll som er relevant for revisjonen, for å utforme revisjonshandlinger som er hensiktsmessige etter omstendighetene, men ikke for å gi uttrykk for en mening om effektiviteten av selskapets interne kontroll.
- evaluerer vi om de anvendte regnskapsprinsippene er hensiktsmessige og om regnskapsestimatene og tilhørende noteopplysninger utarbeidet av ledelsen er rimelige.
- konkluderer vi på hensiktsmessigheten av ledelsens bruk av fortsatt drift-forutsetningen ved avleggelsen av regnskapet, basert på innhentede revisjonsbevis, og hvorvidt det foreligger vesentlig usikkerhet knyttet til hendelser eller forhold som kan skape tvil av betydning om selskapets evne til fortsatt drift. Dersom vi konkluderer med at det eksisterer vesentlig usikkerhet, kreves det at vi i revisjonsberetningen henleder oppmerksomheten på tilleggsopplysningene i regnskapet, eller, dersom slike tilleggsopplysninger ikke er tilstrekkelige, at vi modifierer vår konklusjon om årsregnskapet. Våre konklusjoner er basert på revisjonsbevis innhentet inntil datoen for revisjonsberetningen. Etterfølgende hendelser eller forhold kan imidlertid medføre at selskapet ikke fortsetter driften.
- evaluerer vi den samlede presentasjonen, strukturen og innholdet, inkludert tilleggsopplysningene, og hvorvidt årsregnskapet representerer de underliggende transaksjonene og hendelsene på en måte som gir et rettviseende bilde.

Vi kommuniserer med dem som har overordnet ansvar for styring og kontroll blant annet om det planlagte omfanget av revisjonen og til hvilken tid revisjonsarbeidet skal utføres. Vi utveksler også informasjon om forhold av betydning som vi har avdekket i løpet av revisjonen, herunder om eventuelle svakheter av betydning i den interne kontrollen.

Uttalelse om andre lovmessige krav

Konklusjon om registrering og dokumentasjon

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendig i henhold til internasjonal standard for attestasjonsoppdrag (ISAE) 3000

«Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller forenklet revisorkontroll av historisk finansiell informasjon», mener vi at ledelsen har oppfylt sin plikt til å sørge for ordentlig og oversiktlig registrering og dokumentasjon av selskapets regnskapsopplysninger i samsvar med lov og god bokførings-skikk i Norge.

Oslo, 1. mars 2019
Deloitte AS

Mette Herdlevær
statsautorisert revisor

9 ÅRSREGNSKAP FOND FOR CO₂-HÅNDBTERING

9.1 LEDELSESKOMMENTARER 2018

Formålet til Fond for CO₂-håndtering er å være en forutsigbar og langsiktig finansieringskilde for utvikling og demonstrasjon av teknologi for CO₂-håndtering. Fond for CO₂-håndtering hører under Olje- og energidepartementet (OED). Gassnova SF er ansvarlig for forvaltningen av midlene fra Fond for CO₂-håndtering. Fondets inntekter består av overføringer fra statsbudsjettet. Fondets kapital skal benyttes til tiltak som samsvarer med fondets formål, innenfor de føringer som OED fastsetter i oppdragsbrev og regelverk for tilskudd. Deloitte er revisor for fondet.

Årsregnskapet inneholder, i tillegg til ledelseskommmentarer, oppstilling av bevilgningsrapportering med noter og oppstilling av fondsregnskap (resultat og balanse) med noter.

Fond for CO₂-håndtering startet 2018 med en beholdning i Norges Bank på kr 442 498 539. Fondet er blitt tilført kr 90 000 000 ved overføring fra OED i 2018 til CLIMIT-demo.

Beslutninger om tilskudd relatert til CLIMIT-demo tas av et programstyre som oppnevnes av Olje- og energidepartementet. I løpet av 2018 er det avholdt fem ordinære og et ekstraordinært programstyremøte hvor det totalt er bevilget kr 144 537 850 til 42 nye CLIMIT-demo prosjekter. Det er i løpet av året utbetalt kr 96 050 138 etter godkjente betalingsanmodninger fra pågående CLIMIT-demo prosjekter. I tillegg er det i 2018 utbetalt kr 13 740 517 til videreutvikling av TCM.

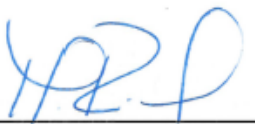
Fondets størrelse pr 31.12.2018 er kr 422 707 884, hvorav kr 329 657 526 gjelder CLIMIT-demo og kr 93 050 358 gjelder videreutvikling av TCM.

Ved utgangen av året er samlede restforpliktelser kr 304 244 736; alt er relatert til CLIMIT-demo prosjekter. Frie CLIMIT-demo midler til utdeling er kr 25 412 790. Tilsvarende midler for utvikling av TCM er kr 93 050 358.

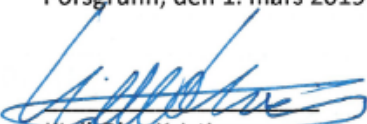
Det vises ellers til regnskapsoppstilling med noter for finansiell status samt årsrapport Gassnova 2018.

Det bekreftes at årsregnskapet gir et dekkende bilde og er gitt i henhold til gjeldende bestemmelser om økonomistyring i staten.

Porsgrunn, den 1. mars 2019

 Morten Ruud
 Styrets leder

 Kjell Olav Kristiansen
 Styremedlem

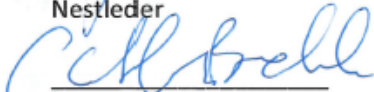
 Trude Sundset
 Administrerende direktør

 Marianne Holmen
 Nestleder

 Trond Moengen
 Styremedlem

 Cathrine Brekke
 Styremedlem

 Ståle Aakenes
 Ansattvalgt styremedlem

9.2 ÅRSREGNSKAP FOND FOR CO₂-HÅNDTERING

Oppstilling av bevilgningsrapportering Fond for CO₂-håndtering

Årsregnskap for statlige fond er utarbeidet og avlagt etter nærmere retningslinjer fastsatt i bestemmelser om økonomistyring i staten ("bestemmelsene"). Årsregnskapet er i henhold til krav i bestemmelsene punkt 3.4.6 og Finansdepartementets rundskriv R-115 av november 2016, punkt 8.

Fond for CO₂-håndtering ble etablert i 2015 som en videreføring av Fond for CLIMIT. Fond for CO₂-håndtering er en formuesmasse (kapital) som er regnskapsmessig adskilt fra statens øvrige midler og der anvendelsen er bundet til et nærmere fastsatt formål med varighet utover et budsjettår. Fond har en forenklet rapportering til statsregnskapet. Betalingsformidling skal skje gjennom statens konsernkontoordning og likvidene skal oppbevares på oppgjørskonto i Norges Bank. Beholdninger på oppgjørskontoene overføres til nytt år.

Fondets regnskap for brutto inntekter og utgifter blir ført som et særregnskap utenfor statsregnskapet, se fondsregnskapet.

Oppstilling over bevilgningsrapporteringen viser hva som er rapportert i likvidrapporten fra fondet til statsregnskapet. Likvidrapporten viser fondets saldo og likvidbevegelser på fondets oppgjørskonto i Norges Bank.

Alle finansielle eiendeler og forpliktelser som fondet er oppført med i statens kapitalregnskap, vises i oppstillingens nedre del.

Gassnova SF har fullmakt til å pådra forpliktelser for Fond for CO₂-håndtering innenfor en disponibel ramme gitt i oppdragsbrevet. Budsjettert disponibel ramme for 2018 var på 275 964 000,-.

Det er utarbeidet en egen prinsippnote til fondsregnskapet.

Note A under viser hvilke tildelinger som er utbetalt over statsbudsjettet til Fond for CO₂-håndtering i 2018.

Beholdning rapportert i likvidrapport	Regnskap 2018
Inngående saldo på oppgjørskonto i Norges Bank	442 498 539
Endring i perioden	-19 790 655
Sum utgående saldo oppgjørskonto i Norges Bank	422 707 884

Beholdning rapportert i kapitalregnskapet (31.12)

Konto	Tekst	2018	2017	Endring
64.18.03	Ordinære fond (eiendeler)	422 707 884	442 498 539	-19 790 655
81.18.06	Beholdning på konto i Norges Bank	422 707 884	442 498 539	-19 790 655

Noter til bevilgningsrapportering for Fond for CO₂-håndtering

Note A Tildelinger av midler til fondet i regnskapsåret

Kapittelnavn / Post	Post	Årets tildelinger
Kapittel 1840 CO ₂ -håndtering / Post 50 Overføring til Fond for CO ₂ -håndtering		90 000 000
Sum tildelinger		90 000 000

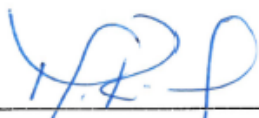
Oppstilling av resultat for Fond for CO₂-håndtering

	Note	2018	2017
Overføring til fondet			
Overføring fra OED til Climit -demo	1	90 000 000	94 236 000
Overføring fra TCM DA knyttet til videreutvikling av TCM	1		8 000 000
Sum overføringer til fondet		90 000 000	102 236 000
Overføringer fra fondet			
Overføringer av midler fra Fond for CO ₂ -håndtering	2,3,4	109 790 655	119 360 820
Sum overføringer fra fondet		109 790 655	119 360 820
Periodens resultat	5	-19 790 655	-17 124 820
Disponering			
Overføring av periodens resultat til opptjent fondskapital	5	-19 790 655	-17 124 820

Oppstilling av balanse for Fond for CO₂-håndtering

	Note	31.12.2018	31.12.2017
Eiendeler			
Oppgjørskonto i Norges Bank	6	422 707 884	442 498 539
Sum eiendeler		422 707 884	442 498 539
Fondskapital			
Opptjent fondskapital	7	422 707 884	442 498 539
Sum fondskapital		422 707 884	442 498 539

Porsgrunn, den 1. mars 2019

Morten Ruud, styrets leder

Marianne Holmen, nestleder

Cathrine Brekke, styremedlem

Trude Sundset, adm. direktør

Kjell Olav Kristiansen, styremedlem

Trond Moengen, styremedlem

Ståle Aakenes, ansattvalgt styremedlem

Fond for CO₂-håndtering Noter til fondsregnskap for 2018

Fondsregnskapet tilsvarer oppstillingen av virksomhetsregnskapet i årsregnskapet for statlige virksomheter. Fondets regnskap er utarbeidet etter kontantprinsippet. Dette innebærer at inntektene (overføringer til fondet) regnskapsføres når midlene innbetales på Fond for CO₂-håndterings konto i Norges Bank. Overføringer av tildelte midler regnskapsføres når overføringen utbetales fra fondets konto i Norges Bank. Resultatoppstillingen inneholder alle overføringer til og fra fondet i regnskapsåret. Periodens resultat er forskjellen mellom overføringer til fondet og overføringer fra fondet. Resultatet er overført til opptjent fondskapital i balanseoppstillingen.

Note 1 - Overføring til Fond for CO₂-håndtering

Fondet finansieres av bevilgninger over statsbudsjettet. Det er overført kr 90 000 000,- til CLIMIT-demo i 2018.

Note 2 - Overføringer fra Fond for CO₂-håndtering knyttet til Climit-demo og gjenstående forpliktelser

Spesifikasjon nedenfor viser mottakere av overføring fra CLIMIT-demo i 2018 med fremtidige forpliktelser pr 31.12.2018:

Tilskuddsmottaker:	Tildelt:	Overført i 2018:	Overført totalt:	Tilbakeført CLIMIT i 2018:	Gjenstående forpliktelse:
Air Products AS	5 010 000	1 246 050	1 246 050		3 763 950
Aker Solutions AS	37 788 000	5 305 600	7 890 688		29 897 312
Bergverk AS	140 000	-	-		140 000
Borg Havn IKS	200 000	-	-		200 000
Brevik Engineering AS	194 000	-	-		194 000
Cauchois Consulting	520 000	181 000	181 000		339 000
CDI GLOBAL AS	2 517 000	2 165 577	2 165 577	351 423	-
CoorsTek Membrane Sciences AS	17 200 000	-	-		17 200 000
DNV GL AS	21 171 000	7 588 395	16 211 847		4 959 153
Oslo Kommune, Energigj.-etaten	200 000	-	-		200 000
Environgas AS	6 600 000	2 112 162	5 864 543		735 457
EYDE- KLYNGEN	675 000	390 574	390 574		284 426
Fjell Technology Group	40 091 000	9 419 986	10 619 986		29 471 014
HYDROGEN MEM-TECH AS	9 321 000	5 393 761	9 321 000		-
IEA Greenhouse Gas R&D Programme	300 000	76 350	313 649	-13 649	-
Institutt for energiteknikk	10 452 000	658 000	658 000		9 794 000
IRIS AS	9 475 000	3 560 291	3 560 291		5 914 709
IOM Law Advokatfirma AS	4 209 000	850 845	850 845	-	3 358 155
TIOS AS	1 096 000	1 082 153	1 082 153	13 847	-
Jordheim Holding AS	200 000	58 729	58 729	141 271	-
LoWWeL sprl	100 000	95 769	95 769	4 231	-
Miljøstiftelsen Bellona	400 000	198 405	198 405	1 595	200 000
Minox Technology AS	200 000	-	-		200 000
Mo Industripark AS	6 395 000	-	-		6 395 000
NOAH AS	6 851 000	-	-		6 851 000
Norcem AS	6 890 800	-	2 210 000		4 680 800
Norsk Industri	100 000	96 844	96 844	3 156	-
Octio AS	2 734 000	680 058	1 108 268		1 625 732
Petrell AS	4 890 000	2 008 381	4 237 030		652 970
Preem AB	9 546 000	-	-		9 546 000
Prototech AS	25 525 000	5 525 000	5 525 000		20 000 000

Fond for CO₂-håndtering Noter til fondsregnskap for 2018

Tilskuddsmottaker:	Tildelt:	Overført i 2018:	Overført totalt:	Tilbakeført CLIMIT i 2018:	Gjenstående forpliktelse:
PS-initierte oppdrag	3 499 225	333 173	806 635	22 590	2 670 000
Reinertsen New Energy AS	1 199 450	199 650	199 650		999 800
Salcape AS	200 000	185 176	185 176	14 824	-
SINTEF Energi AS	35 729 610	4 306 163	6 983 163	352	28 746 095
SINTEF AS	136 152 000	31 792 330	59 743 936	50 300	76 357 764
Standard Norge	4 008 000	503 581	2 806 651	186 930	1 014 419
Stiftelsen Norges Geotekniske Institutt	12 011 400	1 700 135	2 414 993		9 596 407
Equinor ASA	10 900 000	-	-		10 900 000
Equinor Energy AS	14 000 000	3 500 000	5 500 000		8 500 000
Stiftelsen NORSAR	18 350 000	4 836 000	16 512 428		1 837 572
TOTAL E&P NORGE AS	2 970 000	-	-		2 970 000
Universitetet i Bergen (UIB)	4 000 000	-	-		4 000 000
Zero Emissions Platform (ZEP)	50 000	-	-		50 000
Sum	474 060 485	96 050 138	169 038 879	776 870	304 244 736

Note 3 - Overføringer fra Fond for CO₂-håndtering og gjenstående forpliktelser
Total status pr 31.12.2018

Banksaldo 31.12.2018:	422 707 884,03
Forpliktelser CLIMIT-demo pr 31.12.2018:	304 244 735,65
Forpliktelser TCM DA pr 31.12.2018:	-
CLIMIT-demo gjenst. midler til tildeling pr 31.12.18:	25 412 789,92
TCM DA, gjenstående midler pr 31.12.18:	93 050 358,46

Note 4 - Overføring av midler fra Fond for CO₂-håndtering

For CLIMIT-demo er det i 2018 utbetalt kr 96 050 138,12 til ulike prosjekter.

Tildeling til nye CLIMIT-demo prosjekter i 2018 var kr 144 537 850.

Det er foretatt kr 13 740 516,54 i utbetalinger knyttet til TCM DA fra fondet i 2018.

Note 5 - Periodens resultat

Periodens resultat er på kr -19 790 654,66. Dette vises som en nedgang i bankbeholdningen i Norges Bank.

Note 6 - Bankbeholdning pr 31.12.2018

Beløpet viser innestående på Fond for CO₂-håndtering sin bankkonto pr 31.12.2018.

Note 7 - Fondskapital

	Fondskapital knyttet til CLIMIT-demo	Fondskapital knyttet til TCM	Total fondskapital
Fondskapital pr 1.1.2018	335 707 664	106 790 875	442 498 539
Årets endring i fondskapital:			
Periodens resultat	-6 050 138	-13 740 517	-19 790 655
Fondskapital pr 31.12.2018	329 657 526	93 050 358	422 707 884

9.3 REVISJONSBERETNING FOND FOR CO₂-HÅNDBTERING

Deloitte.

Deloitte AS
Dronning Eufemias gate 14
Postboks 221 Sentrum
NO-0103 Oslo
Norway

Tel: +47 23 27 90 00
Fax: +47 23 27 90 01
www.deloitte.no

Til styret i Gassnova SF

UAVHENGIG REVISORS BERETNING

Konklusjon

Vi har revidert regnskapet for Fond for CO₂-håndtering, som består av ledelseskommentarer, oppstilling av bevilgningsrapportering, balanse per 31. desember 2018 og resultatregnskap for det avsluttede regnskapsåret, og noter til regnskapet, herunder et sammendrag av viktige regnskapspolicyer.

Etter vår mening gir det medfølgende regnskapet i det alt vesentlige en dekkende fremstilling av den økonomiske stillingen til Fond for CO₂-håndtering per 31. desember 2018, og av fondets økonomiske resultat for det avsluttede regnskapsåret i samsvar med kontantprinsippet og retningslinjer fastsatt i bestemmelser om økonomistyring i staten.

Grunnlag for konklusjonen

Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder de internasjonale revisjonsstandardene International Standards on Auditing (ISA-ene). Våre oppgaver og plikter i henhold til disse standardene er ytterligere beskrevet under «*Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av regnskapet*». Vi er uavhengige av fondet slik det kreves i lov og forskrift, og har overholdt våre øvrige etiske forpliktelser i samsvar med disse kravene. Etter vår oppfatning er innhentet revisjonsbevis tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Presisering – Grunnlag for regnskapsavleggelse

Vi gjør oppmerksom på prinsippnotene til regnskapet, som beskriver grunnlaget for regnskapsavleggelse. Regnskapet er utarbeidet av ledelsen i Gassnova SF med utgangspunkt i retningslinjer fastsatt i bestemmelser om økonomistyring i staten og er avlagt etter kontantprinsippet. Som et resultat av dette anses ikke regnskapet å være egnet for andre formål. Vår konklusjon er ikke modifisert som følge av dette.

Styre og daglig leders ansvar for regnskapet

Styret og daglig leder i Gassnova SF (ledelsen) er ansvarlig for utarbeidelsen av regnskapet og for at det gir en dekkende fremstilling i samsvar med kontantprinsippet og retningslinjer fastsatt i bestemmelser om økonomistyring i staten og for slik intern kontroll som ledelsen finner nødvendig for å muliggjøre utarbeidelsen av et regnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil.

Ledelsen er ansvarlige for å føre tilsyn med fondets finansielle rapporteringsprosess.

Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av regnskapet

Vårt mål med revisjonen er å oppnå betryggende sikkerhet for at regnskapet som helhet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil, og å avgi en revisjonsberetning som inneholder vår konklusjon. Betryggende sikkerhet er en høy grad av sikkerhet, men ingen garanti for at en revisjon utført i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, alltid vil avdekke vesentlig feilinformasjon som eksisterer. Feilinformasjon kan

oppstå som følge av misligheter eller utilsiktede feil. Feilinformasjon blir vurdert som vesentlig dersom den enkeltvis eller samlet med rimelighet kan forventes å påvirke økonomiske beslutninger som brukerne foretar basert på regnskapet.

Som del av en revisjon i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, utøver vi profesjonelt skjønn og utviser profesjonell skepsis gjennom hele revisjonen. I tillegg:

- identifiserer og anslår vi risikoen for vesentlig feilinformasjon i regnskapet, enten det skyldes misligheter eller utilsiktede feil. Vi utformer og gjennomfører revisjonshandlinger for å håndtere slike risikoer, og innhenter revisjonsbevis som er tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon. Risikoen for at vesentlig feilinformasjon som følge av misligheter ikke blir avdekket, er høyere enn for feilinformasjon som skyldes utilsiktede feil, siden misligheter kan innebære samarbeid, forfalskning, bevisste utelatelser, uriktige fremstillinger eller overstyring av intern kontroll.
- opparbeider vi oss en forståelse av den interne kontroll som er relevant for revisjonen, for å utforme revisjonshandlinger som er hensiktsmessige etter omstendighetene, men ikke for å gi uttrykk for en mening om effektiviteten av fondets interne kontroll.
- evaluerer vi om de anvendte regnskapsprinsippene er hensiktsmessige og tilhørende noteopplysninger utarbeidet av ledelsen er rimelige.

Vi kommuniserer med ledelsen blant annet om det planlagte omfanget av revisjonen og til hvilken tid revisjonsarbeidet skal utføres. Vi utveksler også informasjon om forhold av betydning som vi har avdekket i løpet av revisjonen, herunder om eventuelle svakheter av betydning i den interne kontrollen.

Oslo, 1. mars 2019
Deloitte AS

Mette Herdlevær
statsautorisert revisor